

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra praktické teologie

Bakalářská práce

SOCIÁLNÍ PRÁCE JAKO DŮSLEDEK KŘESŤANSKÉHO POSTOJE

Autor práce: Noemi Hejzlarová
Studijní obor: Sociální a charitativní práce
Forma studia: Kombinovaná
Vedoucí práce: Dr. Ing. Alois Křišťan, Th.D.
Rok odevzdání: 2012

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum: 28. března 2012

Podpis studenta:

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Dr. Ing. Aloisi Křišťanovi, Th.D. za laskavé vedení práce, za jeho cenné rady a připomínky.

Děkuji také ThDr. Pavlu Černému, Th.D. za poskytnutí materiálů. Děkuji své rodině za podporu a trpělivost, nakonec pak děkuji Bohu za to, že mi dal sílu k napsání této práce.

Obsah

Úvod.....	5
1. Pomoc potřebným v Písmu	8
1.1 Chudí ve Starém zákoně	8
1.2 Ježíšovo učení a jeho činy	11
1.3 Diakonie u apoštolů	13
2. Víra jako východisko křesťanské pomoci potřebným	17
2.1 Víra v Boží lásku	17
2.2 Víra v hodnotu každého člověka	18
2.3 Víra jako posila pomáhajícího	20
3. Pojetí pomoci potřebným v Církvi.....	22
3.1 Jako nedílná součást Církve.....	22
3.2 Jako kritérium víry.....	23
3.3 Jako duchovní úkon	24
4. Srovnání konkrétních denominací	27
4.1 Bratrská jednota baptistů	27
4.2 Církev bratrská.....	29
4.3 Římskokatolická církev	33
Závěr	38
Seznam použitých zdrojů.....	41
Seznam příloh	45
Přílohy.....	46
Abstrakt.....	49
Abstract.....	50

Úvod

Mám před očima mladou ženu, která od svých šesti let žije v ústavu pro lidi s mentálním, tělesným a kombinovaným postižením. Sedí na invalidním vozíku ve společenské místnosti, oči má otevřené, ale zdá se, že nevnímá, že nereaguje. Má svůj vlastní svět, do kterého nikoho nepustí. Co asi prožívá, co se v ní odehrává? To nikomu neřekne, postižení jí to ani nedovolí. Soužití v této komunitě lidí s postižením není snadné pro ni, ostatní klienty ani pro pracovníky přímé péče.

Jak snadné je v sociální péči sklouznout do šedě rutiny! Jak snadné je utonout v každodennosti problémů a námahy! Kde je v každodenní únavné a vyčerpávající péči o člověka s těžkým mentálním i tělesným postižením Bůh? Není ho tu vidět, a přece tu je přítomen více, než člověk tuší. Na první pohled bolest, nemožnost vyjádřit vlastní touhy a potřeby, nezáměr okolí. Vnímavý člověk tu však může objevit ještě jiný svět. I přes komplikované a mnohačetné postižení je zde cítit silná touha po životě. Nenechají se odradit nepochopením a nepřijetím. Chtějí žít a to naplno!

Téma „Sociální práce jako důsledek křesťanského postoje“ jsem zvolila proto, že sama již několik let pracuji u lidí s kombinovaným postižením a cítila jsem potřebu načerpat nové síly ve studiu této problematiky z pohledu víry. Uvědomovala jsem si, jak se pomalu ale jistě vzdaluji od křesťanského modelu služby.

Základní zdroje, ze kterých čerpám, jsou Teologie služby od C. V. Pospíšila, Praktická teologie pro sociální pracovníky od M. Martínka a kolektivu, encyklika papeže Benedikta XVI. Deus caritas est. Ke křesťanskému pohledu patří neodmyslitelně Bible, v práci cituji její ekumenický překlad.

Pro svoji práci jsem zvolila dva cíle. Prvním je popsat podstatu křesťanského postoje v pomoci potřebným. Druhým cílem je na základě studia církevních dokumentů jednotlivých církví stanovit kritéria pro porovnání a dle nich pak porovnat pojetí charitativní či diakonické práce v Římskokatolické církvi, Církvi bratrské a Bratrské jednotě baptistů. Právě tyto denominace jsem vybrala proto, že ke všem třem mám určitý vztah a také proto, že všechny mají vlastní vyšší odbornou školu, na které je vyučován alespoň jeden akreditovaný obor zaměřený na sociální oblast, ze kterého mohou studenti pokračovat bakalářským studiem na univerzitě. VOŠ sociální práce má i Českobratrská církev evangelická, ale z důvodů možností bakalářské práce jsem se rozhodla porovnávat pouze tři denominace.

U jednotlivých církví budu vycházet z jejich základních dokumentů, doplním je o některé další dokumenty, které se zabývají srovnávanými oblastmi. Tyto církve se liší dobou působnosti v ČR i počtem věřících, což má za následek lišící se množství a charakter dokumentů. Abych získala informace pro srovnání, budu využívat i dalších zdrojů jako jsou texty veřejných přednášek a internetové stránky. Na základě studia získaných dokumentů a informací stanovím kritéria srovnání. Ohled budu brát na dostupnost informací ve všech třech denominacích.

Ráda bych nyní zmínila některé terminologické aspekty. Ve své práci používám výraz pomoc potřebným, který jsem zvolila pro svou neutralitu a obecnost. Různé skupiny lidí používají dle svého zaměření odlišné výrazy, tento výraz zachovává jednotnost a při tom vyjadřuje podstatu věci. Výraz je užíván ve smyslu charitativní práce, diakonická práce a sociální péče.

V prvních třech kapitolách se budu věnovat teoretickému východisku křesťanského postoje k pomoci potřebným. „Postoje nás připravují k činnosti. Způsobují, že se častěji chováme určitým způsobem.“¹ Křesťanský postoj je založen na učení, které vychází z Bible.

„Biblické spisy neposkytují učebnici teorií a metod sociální práce. (...) představují však překvapivou pokladnici inspirací a motivací.“² Písmo svaté je základním zdrojem víry. V něm se „Bůh sklání k člověku a přizpůsobuje se jeho kulturním a myšlenkovým schopnostem, když se mu zjevuje v lidském slově, které je člověku srozumitelné, nicméně v jistém slova smyslu limitující pro Boha, jenž je nekonečný a nevýslovný.“³ V první kapitole se budu zabývat tím, jak pomoc potřebným nahlíží Písmo. Popíšu stručně situaci v židovství dle Starého zákona a proměnu v postoji k chudému a trpícímu člověku v Ježíšově učení a v době apoštolů.

Druhá kapitola popisuje křesťanskou víru jako východisko pomoci potřebnému. Vyberu tři oblasti, které prakticky mohou ovlivňovat pomáhajícího pracovníka jako jednotlivce. Pohled na potřebného ovlivňuje zejména poznání a zkušenost Boží lásky. Při uvědomění si Božího pohledu na hodnotu jakéhokoliv člověka se mění i náš pohled. Víra může být také posilou pomáhajícího v jeho náročné práci.

Jako nedílnou součást církve popisuje pomoc potřebným třetí kapitola. Péče o potřebné byla od počátku nejen součástí činnosti církve, ale také kritériem hodnocení

¹ HAYESOVÁ, N. *Základy sociální psychologie*. s. 95

² DOLEŽEL, J. Biblické kořeny sociální práce. in MARTÍNEK, M. a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. s. 26

³ POSPÍŠIL, C. V. *Teologie služby*. s. 15

opravdovosti víry křesťana. Nejhlubší rovinu pomoci potřebnému představuje Kristovo ztotožnění se s chudými, nepatrnými a trpícími.

V poslední kapitole se věnuji pojetí pomoci potřebným v jednotlivých denominacích a pokusím se o jejich srovnání na základě vybraných dokumentů. Kriteria srovnání stanovím na základě studia dokumentů církví.

„Biblické poselství je opravdu hluboce lidské, proto také každá pravá lidskost, jejímž projevem je otevřené srdce a solidarita s potřebným člověkem, je v hlubokém souladu se základním poselstvím židovského a zejména křesťanského zjevení.“⁴

Mým přáním je, aby tato práce přinesla duchovní občerstvení a povzbuzení ve službě potřebným všem, kdo ji budou číst.

⁴ POSPÍŠIL, C. V. *Teologie služby*. s. 16

1. Pomoc potřebným v Písmu

Písmo nás vede nejen ke studiu informací, přemýšlení o nich a meditaci, ale především k tomu, abychom vše uváděli do života. Pokud chceme zjistit křesťanský postoj, je pro nás důležité nejprve nahlédnout, jak se dívá Bible na pomoc potřebným a na potřebné jako takové, tj. chudé, nemocné, postižené, vězněné, uprchlíky, vdovy a sirotky, staré a další skupiny lidí, kteří potřebují pomoc bližních.

V Bibli nám sám Bůh zjevuje svůj pohled na člověka. On sám se k člověku sklání a dává se poznat. „Tentýž pohyb můžeme registrovat při sklonění se charitativního pracovníka k nemocnému a potřebnému člověku. Bůh není mimo naši službu, ale je přítomen v ní.“⁵

Podíváme se postupně na obě části Bible, Starý i Nový zákon. Bůh se zjevuje ve slovu, v činech, které sledujeme napříč Písmem i historií, náš pohled bude zaostřen také na největší Boží zjevení – Boží zjevení sebe sama v Ježíši Kristu. „*On je obraz Boha neviditelného, prvorozený všeho stvoření, neboť v něm bylo stvořeno všechno na nebi i na zemi - svět viditelný i neviditelný; jak nebeské trůny, tak i panstva, vlády a mocnosti - a všechno je stvořeno skrze něho a pro něho. On předchází všechno, všechno v něm spočívá, on jest hlavou těla - totiž církve.*“⁶ V něm nám byla zjevena Boží vůle a příklad pro náš život, který následují pracovníci charit a diakonií, kteří s láskou usilují o dobro.

1.1 Chudí ve Starém zákoně

Starý zákon nám zjevuje Boha jako stvořitele, suverénního vládce, toho, který vyvoluje a povolává, jako dárce zákona a zároveň soudce. Z jednoho úhlu pohledu jako spravedlivého a nelítostného Boha, který trestá a na druhé straně jako toho, kdo má soucit, miluje člověka a odpouští mu přestoupení. Ukazuje ho jako Boha svatého, milujícího, dokonalého, věrného a mocného naplnit vše, co si předsevzal.

Od začátku do konce ve Starém zákoně můžeme vidět jak podivuhodně se Bůh smilovává nad člověkem, dává mu šanci znovu a znovu. Stvoří člověka, ale nezapomene ho, když neposlechne. Nevyhubí celé lidstvo ani potopou, ale vyvoluje si člověka, skrze kterého svět zachraňuje, nezničí zkažené lidstvo, ale vyvoluje si Abrahama a poté celý národ, který z něho vzejde a i v tomto národě, a dokonce i mezi pohany, si vyvoluje jednotlivce k naplnění svého záměru. Často to nejsou jedinci s nějak výjimečnými

⁵ POSPÍŠIL, C. V. *Teologie služby*. s. 8-9

⁶ Bible, Kol. 1,15-18

vlastnostmi, ale prostí a obyčejní, podceňovaní, od kterých společnost nic velkého nečeká, ale jsou mezi nimi i muži významní.

V těchto starozákonních příbězích vidíme, že „klíčovým atributem biblického Boha je milosrdenství.“⁷ V milosrdenství se spojují dvě zásadní vlastnosti: láska se spravedlností. V Bibli se dočteme, že Boží milosrdenství je věčné (Ž 118; 136), nikdy nekončí (Pláč 3,22), je hojně (Ž 5,8), je ho plná země (Ž 33,5) a nezávisí na člověku, třebaže se snaží (Ex 33,19; Ř 9,16). Toto Boží milosrdenství se projevuje vůči chudým (Ž 72,13), hříšníkům (Neh 9,17, Ez 33,11), všem lidem, zejména spravedlivým (Neh 1,5). Mezi pohybkami Božího milosrdenství můžeme najít Boží svatost (Oz 11,9), všemohoucnost (Gn 17,1; Ex 6,3), slabost člověka (Gn 8,21; Iz 57,16), Boží úmluva s Lidem, které je sám Bůh zárukou dodržení a naplnění (Dt 4,31).

Bůh požaduje milosrdenství i od člověka (Př 19,22). Daruje svému vyvolenému národu zákon, aby věděl, jaké chování Bůh požaduje. Skrze zákon jasně říká, jak mají lidé milosrdenství projevovat. Láska k Bohu se projevovala skrze dodržování zákona. „Nejstarší právní normy formulovala tzv. Kniha smlouvy (Ex 20,22-23,33). Čistě rituální předpisy (bohoslužba) jsou zde doplněny o sociální předpisy (služba člověku). To znamená, že péče o slabé a chudé se tak ocitá před Bohem na stejné rovině důležitosti jako péče o správné kulticko-rituální jednání. Jde tedy o velmi důležitý teologický krok.“⁸

„Hebrejská slova (raš, dal, ebjon, ani), používaná k označení situace „být chudý“ či „trpět nouzí“, mají význam zahrnující mnoho dimenzí. Vztahují se nejen na lidi, kteří trpí nedostatkem materiálních věcí, ale také na aspekty jako nemoc, hlad, nahota, žebrání i útlak a ponižování.“⁹

Lidé, kterým měli Izraelci pomáhat, protože byli ve špatné sociální situaci, byli především vdovy a sirotci, kteří v tehdejší patriarchální společnosti neměli téměř žádná práva. Jim a bezdomovcům náležely paběrky po žních a každý třetí rok desátky. Dalšími ohroženými skupinami byli staří lidé, kteří byli odkázáni na pomoc rodiny a cizinci ve smyslu uprchlíci či přistěhovalci. Pomoci sociálně slabým měl každý, kdo měl nějaké prostředky k pomoci. Dlužní otroci byli lidé natolik zchudlí a zadlužení, že byli prodáni, aby se tím zaplatil jejich dluh. V Izraeli byly poměry

⁷ DOLEŽEL, J. Biblické kořeny sociální práce. in MARTÍNEK, M. a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. s. 26

⁸ DOLEŽEL, J. Biblické kořeny sociální práce. in MARTÍNEK, M. a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. s. 29

⁹ DOLEŽEL, J. Biblické kořeny sociální práce. in MARTÍNEK, M. a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. s. 27

otroků lepší než v okolních zemích, byli považováni za lidi (ne za věci), v sobotu mohli odpočívat, musely zůstat pohromadě rodiny a hebrejští otroci měli být sedmého roku propouštěni na svobodu. Také nemajetní nádeníci byli chráněni zákonem, nesměla jim být zadržována mzda, na které byli závislí. Proroci často připomínali lidem jejich povinnosti vůči chudým, jejichž opomíjení souviselo s odpadnutím od Hospodina.¹⁰

„Motivací k pomoci chudým měla být vlastní zkušenost Boží lásky a záchrany.“¹¹ Tuto souvislost ukazuje sám Bůh, když nabádá Izraelce, aby dodržovali příkazy o pomoci potřebným, protože i oni byli kdysi hosty a pak i otroky v Egyptě (Ex 22,20; Lv 19,34; Dt 16,12). „Milosrdenství rozhodně neznamená naivní a hloupé dobráctví. Nezapomínejme na to, že milosrdenství musí být spravedlivé a spravedlnost milosrdná.“¹²

Pomoc potřebným můžeme rozdělit do několika skupin. Prvním druhem pomoci je přímý dar. Tato forma pomoci byla určena především vdovám a sirotkům, kteří měli velmi omezené možnosti obživy. Další formou pomoci byla možnost paběrkování, čili získávání vlastní obživy v rámci svých možností. Chudí, kteří byli schopni nějakou mírou zabezpečovat svoji obživu, přestože nevladnili pole nebo vinice, neměli být zbavováni své účasti na získávání obživy. Tato možnost platila pro vdovy a sirotky, bezdomovce a uprchlíky. Další formou pomoci bylo dodržování právních ustanovení. Chudým, kteří měli možnost pracovat, ale neměli dostatek prostředků na to, aby si vytvářeli zásoby, neměla být zadržována mzda, vrácena zástava apod. Důležitým prvkem byla pomoc v rámci rodiny, kde mělo být pečováno o děti i o staré rodiče, rodina se také měla ujímat hosta.

Cílem starozákonních sociálních opatření byl co největší podíl člověka na získávání vlastní obživy. To umožňuje člověku zachovat si lidskou důstojnost a nezbavuje ho zodpovědnosti za svůj život. Vidíme, že jsou zde podobné principy, jako v moderní sociální práci. Z tohoto hlediska byla starozákonní opatření nadčasová. Nebyla však často dodržována. To můžeme vidět v napomínání proroků, kteří volali Izraele zpět k Bohu a jeho řádům.

¹⁰ srov. DOLEŽEL, J. Biblické kořeny sociální práce. in MARTÍNEK, M. a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. s. 28

¹¹ srov. DOLEŽEL, J. Biblické kořeny sociální práce. in MARTÍNEK, M. a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. s. 32

¹² POSPÍŠIL, C. V. *Teologie služby*. s. 151

Bůh je tím, kdo iniciuje záchranu a pomáhá jako první. „Jestliže je člověk milosrdný, spodobuje se s Bohem, a tak naplňuje spravedlnost. Pokud je nemilosrdný, nepřipodobňuje se Bohu, a tak je zároveň také nespravedlivý.“¹³ Dokonalou záchranu připravil Bůh ve svém Synu Ježíši. On je dokonalým Božím obrazem, ve kterém je zjevena a naplněna spravedlnost i láska.

1.2 Ježíšovo učení a jeho činy

Boží slovo se stalo tělem v Ježíši Kristu. „Boží Syn se stal dokonale člověkem, z čehož vyplývá, že základem charitativní služby musí být hluboké přijetí druhého a empatie na základě lásky.“¹⁴ Svým příchodem na tuto zem naznačil Ježíš, jakou cestou se bude jeho život ubírat. Zatím ještě nepřišel jako král, ale jako prostý člověk, jako služebník všech. Jak napsal apoštol: „*Znáte přece štědrost našeho Pána Ježíše Krista: byl bohatý, ale pro vás se stal chudým, abyste vy jeho chudobou zbohatli.*“¹⁵ V něm přišla na svět skutečná láska, která se projevovala činy. „Ježíšova existence neměla žádné diakonické části, ale diakonií přímo byla.“¹⁶

První Ježíšovo veřejné vystoupení mluví o pomoci chudým a trpícím.¹⁷ „Pro evangelistu Lukáše jsou tyto věty Ježíšovým prvním mesiášským prohlášením. Je nasnadě si povšimnout, že předmětem Ježíšova zájmu jsou především lidé chudí, tedy ti, kteří postrádají životní prostředky, dále pak ti, kdo mají jakkoliv ztrápené srdce, kdo trpí sociální nespravedlností a konečně i hříšníci. Ježíš dává svým životem naprosto evidentně najevo, jakým způsobem je přítomna láska ve světě, v němž žijeme. Právě tato láska se projevuje všude tam, kde je utrpení, nespravedlnost, nouze, které vyjadřuje omezení a oslabení člověka, a to v podobě tělesné či morální.“¹⁸

Důležitou složkou Ježíšova působení bylo učit lidi o Božím (nebeském) království. „Boží království nepřichází za cenu zničení starého světa, ale prosazuje se jeho přetvářením: roste tady mezi námi, v našich lidských dějinách, všude tam, kde se mezi lidmi prosadí Boží vůle.“¹⁹ Nejsou to jen obyčejná slova, ale slova, která vedou k novému životu, jehož podstata je v obrácení se k Bohu. Už tu nejde jen o dodržování

¹³ POSPÍŠIL, C. V. *Teologie služby*. s. 150

¹⁴ POSPÍŠIL, C. V. *Teologie služby*. s. 136

¹⁵ *Bible*, 2 Kor 8,9

¹⁶ DOLEŽEL, J. Biblické kořeny sociální práce. in MARTÍNEK, M. a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. s. 67

¹⁷ *Bible*, Lk 4,18-19

¹⁸ ŠMERDA, H. *Křesťanská charita v běhu věků*. s. 33

¹⁹ DOLEŽEL, J. Biblické kořeny sociální práce. in MARTÍNEK, M. a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. s. 36

zákona, ale o lásku (Jan 13,35). Naprosto obrací pohled lidí na správné jednání: např. nemají nepřátele nenávidět, ale milovat a jednat s nimi dobře; vedoucí se nemají nechat obsluhovat, ale mají sami sloužit druhým. Ježíš vyučuje a mluví jako ten, kdo má moc. A tato moc se projevuje ve skutcích, které koná. Dává zakusit něco z toho, co přichází, co ohlašuje. „S ohlašovanou záchranou jde ruku v ruce praktikovaná záchrana skrze uzdravení tělesného utrpení a s ním často spojené sociální izolace. Jedno bez druhého bychom nemohli pochopit v jejich plném smyslu.“²⁰

Neuzdravoval a nečinil zázraky proto, aby demonstroval svou moc a nadřazenost, ale z čisté lásky a ze soucitu s lidmi. „Ježíš přistupuje k nemocnému lidsky (s lidským postojem i vnějším projevem), ale zároveň božsky – s Boží mocí nad nemocí.“²¹ Neuzdravoval davy, ale jednotlivce. Nikdy se nestalo, že by pro něj byl člověk prostředkem k seberealizaci. „V Ježíšově příběhu má bolest, utrpení, nemoc, marginalizace vždy konkrétní lidskou tvář.“²² Přistupoval k jednotlivci s respektem k jeho potřebám, na které se nejdříve zeptal; je to jeho známé: „*Co chceš abych pro tebe učinil?*“²³

Ježíš při všem jednání dává zakusit lidem lásku, dotýká se malomocných, chová v náruči děti, hledí na lidi s láskou. Jeho odpovědi na otázky zahrnují mnohem hlubší dimenzi a nový pohled na daný problém, vedou k zamyšlení nad vlastním životem a ke změně. Ježíš svými činy navrácí člověka do společnosti, umožňuje mu správně sociálně fungovat. Uzdravením slepý či ochrnutý dostává doslova šanci postavit se na vlastní nohy a zase pracovat a žít sebe i svoji rodinu, očišťováním malomocných a vyháněním démonů navrácí člověka do kontaktu s ostatními lidmi, vzkříšením mrtvého syna vdovy vrací do rodiny živitele. Všechny tyto činy konané láskou mají hluboký sociální dopad pro konkrétního jednotlivce nebo skupinu lidí.

Ježíši nešlo jen o uzdravení těla, ale o uzdravení celého člověka – tedy i o záchranu duše, zahojení psychických zranění a navrácení člověka do společnosti.²⁴ Ježíš měl jako Boží syn moc uzdravovat a vymítat demony, protože přemohl satana. Vydobyl na kříži vítězství. Osvobodil člověka z moci zla, jehož důsledkem byly nemoci a sociální nespravedlnost. Dává lidem zakoušet Boží lásku a záchranu. „Především se stavěl proti

²⁰ DOLEŽEL, J. Biblické kořeny sociální práce. in MARTÍNEK, M. a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. s. 36-37

²¹ ŠMERDA, H. *Křesťanská charita v běhu věků*. s. 37

²² POSPÍŠIL, C. V. *Teologie služby*. s. 189

²³ *Bible*, Mk 10,51

²⁴ srov. DOLEŽEL, J. Biblické kořeny sociální práce. in MARTÍNEK, M. a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. s. 35

zlu, které člověka odděluje od Pramene života a od toho, jenž je jediným důstojným Cílem realizace pravého a plného lidství, tedy od toho, jehož křesťané nazývají Bohem.²⁵

„Ježíš neupadne do pokušení, aby se stal „majetkem“ úzké skupiny (...) Není to tedy láska bez hranic, ale láska usměřovaná stále znovu tím nejdůležitějším principem Ježíšova života: plněním základního poslání přinést všem lidem život skrze evangelium (Mk 1,38), a tak plnit Otcovu vůli (Jan 4,34; 6,38). Ježíšova láska k nemocnému je více než osobní prospěch a prestiž, proto neudivuje, že Ježíš uzdravuje i za cenu nepřijetí a nevraživosti ze strany zákoníků a farizeů (Lk 6,6-7; 12,14).“²⁶

Své následovníky vede k tomu, aby ho napodobovali. Mají pomáhat nejen rodině a přátelům, ale všem lidem, kteří jsou jejich bližní. Tomuto slovu dává nový význam ve svém podobenství o Milosrdném Samařanu. „Pojem „bližní“ se univerzalizuje a zároveň zůstává konkrétní. Navzdory svému rozšíření na všechny lidi se neredukuje na vyjádření abstraktní a povšechné lásky, která je sama v sobě málo motivující, nýbrž vyžaduje mé odhodlání tady a teď.“²⁷

„*Já jsem cesta*“, řekl Ježíš. „*Nikdo nepřichází k Otci než skrze mne.*“²⁸ Ano, on je cesta, živá cesta, kterou otevřel dokořán svým tělem (srov. Žd 10,20). Víme, jaká to byla cesta, a víme, že zůstane navždy jedinou cestou pravdy a života: Byla to cesta služby lidem, pokorná a plná lásky, cesta sestupující až do trnitého křoví, aby vyhledala zbloudilou ovci, až do prachu země, aby našla ztracenou drachmu. Milovat láskou, jakou nás miloval Bůh, znamená milovat tak, jak miloval Ježíš. (Právě na toto „jak“ se vztahuje nové přikázání, jeho přikázán.) Znamená to milovat láskou, která hledá přednostně maličké, potřebné (...) Toto všechno souvisí s novostí evangelia, která zase je důsledkem a odleskem Synova poslání inspirovaného Otcovou „agapé“.²⁹

1.3 Diakonie u apoštolů

Po Ježíšově smrti, vzkříšení a nanebevzetí a po seslání Ducha svatého se Ježíšovi učedníci ujímají úkolu šířit dobrou zprávu. Přejímají nejen Ježíšovo učení, ale i jeho příklad jednání, ve kterém je od počátku pomoc potřebným na jednom z prvních míst. Pomoc potřebným se stává samozřejmou součástí evangelia, prezentuje Boží moc

²⁵ POSPÍŠIL, C. V. *Teologie služby*. s. 189

²⁶ ŠMERDA, H. *Křesťanská charita v běhu věků*. s. 37

²⁷ BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*. čl. 15

²⁸ *Bible*, Jan 14,6

²⁹ CONGAP, Y. *Za církve sloužící a chudou*. s. 109

a lásku praktickým způsobem. „To, co Ježíš po svých učencích vyžaduje, není (v první řadě) soukromé uctívání jeho osoby, ale spíše spolupráce na jeho „věci“ – zvěstování Boží vlády mezi lidmi slovy i skutky. Toto následování se odehrává ve společenství nového Božího lidu – církve.“³⁰

Ve Skutcích apoštolů se dovídáme, jak v první církvi v Jeruzalémě uváděli křesťané do praxe svoji víru v této oblasti. „Všichni, kteří uvěřili, byli pospolu a měli všechno společné. Prodávali svůj majetek a rozdělovali všem podle toho, jak kdo potřeboval. Každého dne pobývali svorně v chrámu, po domech lámali chléb a dělili se o jídlo s radostí a s upřímným srdcem.“³¹ „Společenství tedy spočívá v tom, že věřící mají všechno společné a že u nich již nepanuje rozdíl mezi bohatými a chudými (srov. také Sk 4, 32-37). Jak církev rostla, tato radikální podoba sdílení materiálních statků již nemohla být plně zachovávána. Zásadní jádro však přetrvalo, protože uvnitř komunit věřících nesmí existovat taková podoba chudoby, která by způsobovala, že by někomu byly upírány nezbytné prostředky k důstojnému životu.“³²

Také v epištolách máme záznamy o tom, že si jednotlivé sbory rané církve navzájem pomáhaly. Sbory v Makedonii a Achaji vykonaly sbírku a poslaly vybrané peníze chudým ze sboru v Jeruzalémě (Řím 15,26). Tento čin byl uskutečněn na základě vyučování o pomoci chudým, které máme zaznamenáno např. v listě Galatským, Židům a listě Jakubově.³³ Předmětem vyučování apoštolů je pamatovat na potřebné (chudé), zbožnost projevující se pomocí potřebným, zastávání se postižených pronásledováním a útiskem. To jsou příklady konkrétní pomoci a vyučování; základní princip, který za nimi stojí, je láska. U apoštolů i dále v dějinách můžeme vidět, že po vzoru Krista šli věřící v pomoci dál, než byly jen uvedené pokyny.

Můžeme zde zmínit některé principy lásky, které byly mimo jiné vyučovány v církvi:

1. „Bez lásky nejsem před Bohem nic (1 Jan 4,20-21). Chybí-li lidskému počínání láska není v Božích očích prospěšná;
2. Láska k bližnímu ať se projevuje skutky (Jak 1,26). Mírou naší lásky k bližnímu jsou skutky;

³⁰ DOLEŽEL, J. Biblické kořeny sociální práce. in MARTÍNEK, M. a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. s. 37

³¹ Bible, Sk 2,44-46

³² BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*. čl. 20

³³ Bible, Gal 2,10; Žd 10,33; Jak 1,27

3. Láska ať je dobře spořádaná. To znamená, že si především nesmí špatně vést při rozdávání, tak aby podporovala například lenochy v jejich povalečství (2 Kor 3,10-11; 1 Tim 3,8).³⁴

Od počátku se začal vyvíjet i úřad, který měl na starosti tzv. službu u stolů, tedy rozdělávání pomoci. Církev ustanovila „*sedm mužů, o nichž se ví, že jsou plni Ducha a moudrosti,*“ kterým byla přidělena péče o vdovy. Byli přivedeni před apoštoly, kteří na ně vložili ruce a pomodlili se.³⁵ „Název jáhen (diakon) se tu nevyskytuje. Ovšem, Štěpán a Filip (Sk 6,8n; 8,5-12.26) konali mnohem více, než později konali jáhnové.“³⁶

S úřadem jáhna setkáváme o něco později ve sborech ve Filipis a Efezu. „Vyžadoval zvláštních schopností: mají být poctiví, ne dvojího jazyka, nežádostiví mrzkého zisku (souviselo to patrně s rozdáváním podpor), manželé ne utrhavých manželek (což zase ukazuje na to, že jáhnové mnoho navštěvovali domácnosti; bylo tedy nebezpečí klepů), ne mnoho vína pijící, dobře přísluhující.“³⁷

Veškerá pomoc potřebným neměla ležet jen na církvi. Pomoc diakonů či jáhnů nenahrazuje zodpovědnost jednotlivce, ale doplňuje ji tam, kde chybí. Základní skupinou, kde se má pomoc poskytovat, zůstává rodina. Apoštol Pavel píše Timoteovi, že „*kdo se nestará o své blízké a zvláště o členy rodiny, zapřel víru a je horší než nevěřící.*“³⁸ Především v rodině se mají lidé od mládí učit pomáhat svým blízkým. Teprve o potřebné, kteří nemají rodinu, která by se o ně postarala, se má starat církev. A poté následuje pomoc církve potřebným mimo církev (Gal 6,10).

Křesťané mají být známí svojí dobrotou, sdílením lásky a službou mezi ostatními lidmi, mají být požehnáním svému okolí. To má být lidem prostředkem k poznání Boha.³⁹

Lásku k lidem, která je v pomoci potřebným nanejvýš potřebná, může čerpat učedník od toho, který sám láskou je. Ježíšovi učedníci a apoštolé byli prostoupeni láskou Kristovou, kterou sami zakusili. Sami se považovali za služebníky, otroky lidí; tato slova tak dostala nový, náboženský význam a do dnešní doby prohlubuje pojetí služby bližnímu.⁴⁰

³⁴ ŠMERDA, H. *Křesťanská charita v běhu věků*. s. 40

³⁵ Bible, Sk 6,1-6

³⁶ NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník*. s. 269

³⁷ NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník*. s. 269

³⁸ Bible, 1 Tm 5,4.8

³⁹ srov. BOICE, J. M. *Základy křesťanské víry*, s. 412

⁴⁰ srov. CONGAP, Y. *Za církev sloužící a chudou*. s.14-15

Toto učení i příklad Krista a apoštolů se zachovalo v církevní praxi do dnešní doby přesto, že procházelo v běhu dějin různými úskalími a proměnami. Skrze víru v Krista pomoc potřebným ožívá v nových rozměrech. Historickým vývojem pomoci potřebným se zabývají jiní.⁴¹ Proto se v následující kapitole podíváme, na několik oblastí, které mohou být pomáhajícímu pracovníku posilou a motivací v jeho úsilí.

⁴¹ např. BAČOVSKÁ, P. *Sociální práce jako důsledek křesťanského postoje*. Č. Budějovice, 2011. bakalářská práce (Bc.). Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta

2. Víra jako východisko křesťanské pomoci potřebným

Křesťanská pomoc potřebným vychází z víry v Ježíše Krista, příkladu jeho života, poslušnosti jeho učení. V předchozí kapitole jsme viděli, že pomoci potřebným je věnována značná pozornost v celém Písmu. Pomoc potřebným vychází ze samé podstaty lásky, jíž je sám Bůh.

Porozumět podstatě pomoci potřebným lze jen při pohledu na její kořeny v kontextu židovské víry. „Kde reflexe sociální práce odmítá víru a tím i vlastní kořeny, tam už sama sebe nemůže chápat ze svých hlubokých dimenzí.“⁴² Pojdme se nyní podívat na některé oblasti víry, které pomoci potřebným dodávají onu hloubku.

2.1 Víra v Boží lásku

Láska je základní Boží charakteristikou. Boha - Hospodina si nelze bez lásky představit. On nejen že má lásku nebo dává lásku, on sám je láska. „*Bůh je láska, a kdo zůstává v lásce, v Bohu zůstává a Bůh v něm.*“⁴³ Láska stojí v centru křesťanské víry: láska Boha v sobě samém mezi Otcem, Synem a Duchem svatým⁴⁴; láska Boha k člověku, kterého z lásky stvořil; láska mezi Kristovými následovníky, která má být jejich poznávacím znamením; láska, kterou mají křesťané projevovat světu, aby byli světlem a ukazatelem na Krista.⁴⁵

Boží lásku nám připomíná kříž, kde se Ježíš sám dobrovolně daroval, aby naplnil Otcovu vůli a zachránil hříšného člověka pře věčným zahnutím. Bůh nás miloval až na smrt a tento důkaz lásky umožňuje milovat i nám. „*My milujeme, protože Bůh napřed miloval nás.*“⁴⁶ „Bůh nám nenařizuje cit, který nejsme schopni sami v sobě probudit. On nás miluje, dává nám spatřovat a zakoušet svou lásku a na základě toho, že Bůh nás miluje jako první, se může jako odpověď rodit láska také v nás.“⁴⁷

Když pochopíme, že Bůh miluje nás a přijímá nás takové, jací jsme a zároveň nás proměňuje, abychom nezůstali stejní, pak v nás začíná růst láska. Nejprve se na základě Božího přijetí učíme milovat sami sebe a poté nás láska přerůstá a rozlévá se do našeho okolí. „*Miluj svého bližního jako sám sebe.*“⁴⁸ Tak to zapsal evangelista Matouš,

⁴² OPATRŇY, M. LEHNER, M. a kol. *Teorie a praxe charitativní práce*. s. 31

⁴³ *Bible*, 1 Jan 4,16

⁴⁴ srov. BENEDIKT XVI. *Sacramentum Caritatis*, s. 13

⁴⁵ srov. BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*, čl. 1, 10

⁴⁶ *Bible*, 1 Jan 4,19

⁴⁷ BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*, čl. 17

⁴⁸ *Bible*, Mt 22,39

protože kdo nemiluje sebe, nemůže milovat ani druhého. Boží láska je tedy naším zdrojem lásky k sobě samým i k bližnímu.⁴⁹

V průběhu života bychom v umění milovat neměli zůstat na stejné úrovni, ale měli bychom v lásce růst a zrát.⁵⁰

Boží láska člověkem nemanipuluje, ale pomáhá mu stát se pravým člověkem, takovým jakým ho zamýšlel sám Stvořitel. Proto i „naše láska má být nástrojem toho, aby se člověk stával sám sebou, abychom odhalovali, jakého jej chce mít Bůh, a abychom mu v tom pomáhali.“⁵¹

„Vzorem a základem našeho sklonění se k bližnímu je ono primární a fascinující se sklonění Boha k nám. Ten, kdo pečuje o potřebné, strádající a nemocné v jistém slova smyslu imituje Boha a zejména Božího Syna.“⁵² V naší pomoci bližnímu pak zase vrátíme lásku Bohu. Vždyť Ježíš řekl: „*Cokoli jste učinili jednomu z těchto mých nepatrných bratří, mně jste učinili.*“⁵³ „Láska k Bohu a láska k bližnímu se vzájemně prolínají, protože v tom nejmenším se setkáváme se samotným Ježíšem a v Ježíšovi setkáváme Boha.“⁵⁴ Tak se koloběh lásky uzavírá, ale nekončí, protože láska v něm neustále proudí a zasahuje další lidi.

2.2 Víra v hodnotu každého člověka

Boží lásku k člověku jsme alespoň z části popsali v minulém oddíle. Tato láska není vyhrazena jen pro určitou skupinu privilegovaných. Je pro všechny lidi bez ohledu na zdraví či nemoc nebo postižení, bohatství nebo chudobu, věk, národnost, náboženství a rasu; bez ohledu nato, jak se člověk dívá sám na sebe.

Každý člověk je Božím stvořením. Známý je popis stvoření prvního člověka v knize Genesis, který je završen veršem: „*I vytvořil Hospodin Bůh člověka, prach ze země, a vdechl mu v chřípí dech života. Tak se stal člověk živým tvorem.*“⁵⁵ To však neznamená, že ostatní lidé by se rodili dál „jen tak sami“. Jsou také Božím stvořením. Člověka jako dílo Božích rukou popisuje například prorok Izajáš (Iz 64,7) a ještě detailněji popisuje stvoření každého člověka v těle matky žalmista: „*Tys to byl, kdo*

⁴⁹ TROBISCH, I. *Radost být ženou*. s. 11

⁵⁰ srov. BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*. čl. 17

⁵¹ ŠMERDA, H. *Křesťanská charita v běhu věků*. s. 33-34

⁵² POSPÍŠIL, C. V. *Teologie služby*. s. 16

⁵³ *Bible*, Mt 25, 40

⁵⁴ BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*, čl. 15

⁵⁵ *Bible*, Gn 2,7

*utvořil mé ledví, v životě mé matky jsi mě utkal. (...) Tobě nezůstala skryta jediná z mých kostí, když jsem byl v skrytosti tvořen (...) Tvé oči mě viděly v zárodku.*⁵⁶

Hodnota člověka je právě v tom, že ho Bůh stvořil⁵⁷ a neopouští ho, ale miluje ho a stará se o něj. „Jediný pravý Bůh, On sám, je původcem veškeré skutečnosti, která pochází z moci jeho stvořitelského Slova. To ale zároveň znamená, že toto stvoření je Bohu drahé, protože ho On sám chtěl a On sám také učinil. Na tomto základě se pak vyjevuje druhý důležitý prvek, totiž že tento Bůh miluje člověka.“⁵⁸

Člověk jako Boží stvoření má svoje zvláštní postavení vůči ostatnímu stvoření v tom, že byl stvořen k Božímu obrazu. To dvakrát zdůrazňuje kniha Genesis hned v první kapitole a ještě jednou v kapitole deváté.⁵⁹ Božím obrazem je tedy každý člověk, bez ohledu na to, jestli věří Bohu, nebo nevěří. Proto má každý člověk hodnotu jako Boží obraz, i když je „pošpiněn hříchem“. Bůh nám otevírá tento pohled na člověka. „Jestliže v mém životě schází kontakt s Bohem, pak mohu v tom druhém vidět jen druhého a nedokážu v něm uznávat Boží obraz.“⁶⁰

Pojem Boží obraz není jen starozákonní záležitostí. Ježíš byl pravým a nejdokonalejším obrazem Božím⁶¹. Také apoštol nabádá věřící, aby oblékli „*nové lidství, stvořené k Božímu obrazu ve spravedlnosti a svatosti pravdy*.“⁶² Člověk, který zná Ježíše, může dokonaleji vidět Boží obraz, kterým se má sám stávat.

Bůh se touží člověku přiblížovat, zachránit ho a být s ním jedno skrze Ježíše.⁶³ „Toto sjednocení však není vzájemným slitím, není to utonutí v bezejmenném oceánu božství, protože se jedná o jednotu, kterou tvoří láska, v níž Bůh i člověk zůstávají každý sám sebou, a přece se stávají plně jednotou.“⁶⁴

Když se člověk stává jedno s Bohem, sjednocuje se s ním ve vůli i citu a učí se vidět druhého Božím pohledem. Pak se mu stává přítelem každý člověk a není zatěžko mu pomoci, protože vidí jeho hodnotu a důstojnost, protože i v něm vidí Boží obraz.⁶⁵

⁵⁶ Bible, Ž 139,13-16

⁵⁷ srov. *Kompendium sociální nauky církve*, čl. 37

⁵⁸ BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*, čl. 9

⁵⁹ srov. Bible, Gn 1,26-27; 9,6

⁶⁰ BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*, čl. 18

⁶¹ srov. Bible, Kol 1,15

⁶² Bible, Ef 4,24

⁶³ srov. Bible, Jan 17,22; 1 Kor 6,17

⁶⁴ BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*, čl. 10

⁶⁵ srov. BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*, čl. 18

2.3 Víra jako posila pomáhajícího

Pomáhat potřebným je často fyzicky i psychicky velmi náročné. Možnost čerpat posilu z víry v Boha je proto cenný dar. „Vědomí, že v Kristu se Bůh sám daroval za nás a že Kristus šel na smrt, nás musí vést k tomu, abychom již nežili pro sebe, nýbrž pro Něho, s Ním a pro druhé.“⁶⁶ Kristus nás vyzývá k tomu, abychom se mu darovali cele do služby. Máme přinášet sami sebe jako živou obět'.⁶⁷

Sloužit druhému je dar Boží milosti, ale milost je i v této službě vytrvat. „Ten, kdo je v pozici pomáhajícího, uznává, že právě tímto způsobem je pomáháno také jemu. Skutečnost, že může pomáhat, není jeho zásluhou ani důvodem k chlubení. Tento úkol je milostí. (...) Uznává totiž, že působí nikoli na základě nějaké nadřazenosti nebo větší osobní výkonnosti, nýbrž proto, že ho tím Kristus obdaroval.“⁶⁸

„Člověk sice nemůže darovat tolik jako Bůh, může však darovat s božskou štědrostí, se synovskou štědrostí, může dát bezvýhradně všechno.“⁶⁹ Takové sebevydání ale není možné trvale udržet jen z vlastních sil. K tomu potřebuje člověk Boží milost a sílu. V dopise Efezským jsme nabádáni, abychom ke zbožnému životu hledali sílu u Pána, v jeho moci (Ef 6,10). Tak vidíme, že když Bůh člověka povolá k nějaké službě, v našem případě ke službě potřebným, nenechá ho napospas svým zápasům, ale přichází mu na pomoc s božskou mocí.

„Vždyť hloubka našeho poznání Boha je přímo úměrná opravdovosti našeho připodobnění se Pánu ve službě.“⁷⁰ Poznání Boha posiluje víru a víra vede ke skutkům. Důležitá je provázanost obojího. Pokud porostou jen skutky pomoci, přijde vyčerpání, třebaže na počátku byl dobrý úmysl. Postupně se pak služba lásky může změnit na pouhé plnění náboženské povinnosti. V souvislosti s tím pak chátrá i vztah k Bohu.⁷¹

Předcházet takovému vyčerpání lze v uvědomění si, že pomáhající potřebuje nejen dávat, ale také přijímat. Čerpat může z osobního společenství s Bohem, ale také ve společenství věřících. Vždyť i Ježíš trávil mnoho času v rozhovoru se svým Otcem a svým učedníkům přikazoval, aby si sloužili navzájem.⁷²

Obvyklým příznakem vyčerpání ze služby je falešný pocit zodpovědnosti za druhého člověka a jeho rozhodování. Takoví lidé pak mají pocit, že vědí vše nejlépe

⁶⁶ BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*, čl. 33

⁶⁷ srov. *Bible*, Mt 16,25; Řím 12,1-13

⁶⁸ BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*, čl. 35

⁶⁹ POSPÍŠIL, C. V. *Teologie služby*, s. 66

⁷⁰ POSPÍŠIL, C. V. *Teologie služby*, s. 56

⁷¹ BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*, čl. 18

⁷² srov. MINIRTH, F. a kol. *Jak překonat vyhoření*, s. 85

a že pouze oni jsou schopni pomoci. Vědomě či nevědomě tak odmítají spoléhat se na Boží všemohoucnost.⁷³

Pomáhající ve své službě jistě narazí na hranici svých možností. Je těžké pro člověka přijmout, že nemůže pomoci, přestože by chtěl. V takové situaci křesťan nemá propadat beznaději, ale může důvěřovat Bohu a čerpat sílu z vědomí, že Bůh sám se postará o člověka, kterého stvořil a kterého miluje. Člověk musí přijmout zodpovědnost za to, co je v jeho silách a přenechat Bohu to, co už v jeho silách není. To nutí pomáhajícího k pokoře před Bohem i lidmi.⁷⁴

Tato závislost na Bohu se projevuje v modlitbě, která je důležitou součástí čerpání nových sil i inspirace a prohlubování vztahu s Bohem. Při modlitbě dochází k setkání s Bohem, odevzdání problému do Božích rukou a hledání Boží cesty řešení, v ní může pomáhající prosit o novou sílu ke službě a sebe i druhého svěřit Boží lásce a prozřetelnosti.⁷⁵

„Kdo nevěnuje čas Bohu v modlitbě, šidí se o to nejcennější a nejsmysluplnější na své charitativní službě. V modlitbě se setkáváme s tím, který se nám v našich námahách chce dávat, který chce být naším odpočinkem i naší silou.“⁷⁶

Ten, kdo hledá posilu ve službě u Hospodina, může pomáhat vytrvale a s radostí. Bůh je tím, kdo „dává zemdlému sílu a dostatek odvahy bezmocnému. (...) kdo skládají naději v Hospodina, nabývají nové síly; vznášejí se jak orlové, běží bez únavy, jdou bez umdlení.“⁷⁷

„Láska k bližnímu zakořeněná v lásce k Bohu je především úlohou pro jednotlivého věřícího, ale je také úlohou pro celou církevní komunitu, a to na všech úrovních od místní komunity po partikulární církve až k univerzální církvi v její globalitě.“⁷⁸

V následující kapitole se budeme zabývat třemi podobami pomoci potřebným v církvi. Pomoc potřebným byla a je nedílnou součástí církve. Zároveň jsou skutky lásky jakýmsi kritériem víry, podle kterého mají být věřící poznáváni. Ve službě může křesťan také prožívat vtělení Boha do těch, jimž slouží a tak se jeho služba potřebným stává službou Bohu.

⁷³ srov. MINIRTH, F. a kol. *Jak překonat vyhoření*, s. 15-16

⁷⁴ srov. BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*, čl. 35

⁷⁵ srov. BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*, čl. 37

⁷⁶ POSPÍŠIL, C. V. *Teologie služby*, s. 17

⁷⁷ *Bible*, Iz 40,29.31

⁷⁸ BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*, čl. 20

3. Pojetí pomoci potřebným v Církvi

Péče o potřebné byla od počátku církve součástí její organizované činnosti a tato cenná tradice se nám dochovala až do dnešní doby. „Opravdové a důsledné žití křesťanství nutně vede ke starosti o druhého člověka, jak to vyplývá z vnitřní povahy církve, mezi jejíž základní prvky vždy patřila a patří diakonia.“⁷⁹

Církev je společenství lidí, ve kterém se projevuje aktivní láska vzbuzovaná Duchem svatým. Tato láska poskytuje péči o duši i materiální pomoc.⁸⁰ „Církev nemůže být nikdy zproštěna úkolu uplatňovat lásku (caritas) ve formě organizované aktivity věřících. Zároveň platí, že nikdy nenastane situace, v níž by nebylo třeba lásky (caritas) každého jednotlivého křesťana, protože člověk kromě spravedlnosti bude vždycky potřebovat lásku.“⁸¹

3.1 Jako nedílná součást Církve

Služba potřebným – diakonia patří mezi konstitutivní prvky církve. V listu do Korintu zdůrazňuje apoštol, že Bůh ustanovil právě v církvi lidi obdarované k službě potřebným (srov. 1 Kor 12,28).

Křesťan, který pomáhá potřebným „nestojí někde na okraji církve, někde na jejím předpolí, jak se často tvrdí, ale přímo ve středu toho, o co má církev jít.“⁸² Na historii církve jasně vidíme, že nemůže bez pomoci potřebným existovat, je nesmazatelně zapsána v její „DNA“. ⁸³

Přestože se některé politické systémy v dějinách snažily zastavit církev v tomto poslání, nikdy se jim to úplně nepodařilo. „Neexistuje žádné spravedlivé státní uspořádání, jemuž by se podařilo to, aby služba lásky byla zbytečná. Ten, kdo se chce zbavit lásky, směřuje k tomu, že se zbaví člověka jakožto člověka.“⁸⁴

„Charitativní a diakonické dílo všech křesťanů je opravdu velmi důležitým a privilegovaným prostředkem zvěstování přítomnosti Boha ve světě a jeho spásitelského sklonění se k nám.“⁸⁵

⁷⁹ KŘIŠŤAN, A. Praktická teologie, pastorece a sociální práce – mezioborové souvislosti. in MARTÍNEK, M. a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. s. 21

⁸⁰ srov. BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*. čl. 28

⁸¹ BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*. čl. 29

⁸² DOLEŽEL, J. Biblické kořeny sociální práce. in MARTÍNEK, M. a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. s. 65

⁸³ srov. POSPÍŠIL, C. V. *Teologie služby*. s. 9

⁸⁴ BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*. čl. 28

⁸⁵ POSPÍŠIL, C. V. *Teologie služby*. s. 180-181

Církev jako instituce se skládá z jednotlivých členů. Každý křesťan je povolán Bohem k vykonávání dobrých skutků.⁸⁶ „Každý křesťan je povolám k tomu, aby následoval nebo napodoboval Ježíše Krista, Služebníka a Pána. Každý pokřtěný je rovněž povolán k tomu, aby prokazoval skutky milosrdenství, které představují základní rozlišující znamení působení Božího Ducha v jeho srdci.“⁸⁷

Papež Benedikt XVI. uvádí ve své encyklice tři prvky, které jsou pro křesťanskou pomoc potřebným nezbytné, aby se nestala jen obecně prospěšnou aktivitou. Prvním je pracovník, který má odbornou kompetenci a zároveň pozorné srdce a lidský přístup. Druhým bodem je nezávislost na politických stranách a ideologiích. Jako poslední bod uvádí to, že láska má být nezištná a nemá mít žádné vedlejší cíle včetně snahy získat potřebného pro svou víru. Nezištná láska je sama o sobě svědectvím vydávaným Bohu.⁸⁸

3.2 Jako kritérium víry

Od dob prvních apoštolů, kteří pocházeli z židovského prostředí, vidíme, že podle projevů milosrdenství a lásky k bližnímu byla posuzována příslušnost ke Kristu.⁸⁹

Základní modlitba a vyznání židovské víry „Slyš Izraeli“⁹⁰ přikazuje lásku k Bohu: „*Budeš milovat Hospodina, svého Boha, celým svým srdcem a celou svou duší a celou svou silou.*“⁹¹ Ježíš tento příkaz konkretizuje a převádí jednoduše do praxe. Láska k Bohu souvisí velmi úzce s láskou k bližnímu. Nečiní z lásky k Bohu nesplnitelný příkaz, ba právě naopak, činí jej splnitelným a velice praktickým.⁹²

Projevovat lásku bližnímu je způsob, jak vyjádřit lásku Bohu, kterého nevidíme. „V určitém smyslu můžeme dokonce zdokonalovat lásku k Bohu jenom praktickou láskou k bližnímu.“⁹³ Bůh se stal člověkem a Ježíš sám sebe připodobňuje k těm nejpotřebnějším. Nejen v nádheře stvoření můžeme poznávat Boha, ale také v těch nejhorších podmínkách a bídě tohoto světa; uprostřed hříchu a tmy může Bůh zazářit svým světlem skrze láskyplnou službu.

Potřebný má při setkání s pomocí nabízenou křesťanem vidět Boží lásku, prožívat Boží přítomnost. V pomoci pak nemá pomáhající prosazovat sebe, ale nechat zářit ze

⁸⁶ srov. BOICE, J. M. *Základy křesťanské víry*, s. 412

⁸⁷ POSPÍŠIL, C. V. *Teologie služby*, s. 137

⁸⁸ srov. BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*, čl. 31

⁸⁹ srov. POSPÍŠIL, C. V. *Teologie služby*, s. 137

⁹⁰ Šema Jisra'el (hebrejsky שמע ישראל)

⁹¹ *Bible*, Dt 6,5

⁹² srov. BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*, čl. 16

⁹³ CONGAP, Y. *Za církev sloužící a chudou*, s. 107-108

svého jednání Boží lásku, příkladem jednání ukazovat na samého Boha. Křesťanská pomoc má být svědectvím, důvodem, proč lidé děkují Bohu (srov. Mt 5,16).⁹⁴ „Kdo žije a stává se, jak jen může, bližním těch, kteří žádného bližního nemají, smí vědět, že dělá to nejkrajnější, co je pro nás lidi možné. Zpřítomňuje totiž Boha v tomto světě.“⁹⁵

„Duch křesťanské charity nevyrostl ve vakuu, ale byl inspirován Kristovým učením a je shrnut v odkazu na Ježíšovu velekněžskou modlitbu: „*Nové přikázání vám dávám, abyste se navzájem milovali; jako já jsem miloval vás, i vy se milujte navzájem. Podle toho všichni poznají, že jste moji učedníci, budete-li mít lásku jedni k druhým.*“⁹⁶ Láska se tak stává znamením věrohodnosti křesťanského svědectví.“⁹⁷

Apoštol Jan, který byl Ježíšův nejmilejší učedník, to opakuje a zdůrazňuje věřícím, když napsal: „*Řekne-li někdo: "Já miluji Boha", a přitom nenávidí svého bratra, je lhář. Kdo nemiluje svého bratra, kterého vidí, nemůže milovat Boha, kterého nevidí.*“⁹⁸ Tento výrok je velice jasný a přímý, nemůže být pochyb o tom, jak je míněn. Nelze se na nic vymlouvat. Je v něm jasně ukázán způsob jednání, který je po věřícím požadován.

„Kristův příklad lásky není jen ctností, kterou máme napodobit a uskutečnit, ale duchovním návodem pro cestu, kdy se necháme vést Duchem svatým a přiblížíme se Bohu.“⁹⁹

„Když činíme dobro jiným, naše obzory se rozšiřují, náš smysl pro duchovní hodnoty se zvětšuje a začínáme se stále více podobat Ježíši.“¹⁰⁰

3.3 Jako duchovní úkon

Duchovní úkon můžeme někdy vnímat jen jako něco odděleného od tohoto světa, nadpozemského a vznešeného. Křesťanství vidí duchovní úkon i v činnosti, která je spojena s každodenní všedností, se službou trpícím. Právě v potřebném a trpícím člověku můžeme spatřit Krista a naše služba se tak smí stávat službou samému Bohu.¹⁰¹ „Bůh se nám nedává jako určitá odměna za úkony lásky, ale přímo v těchto úkonech.“¹⁰²

⁹⁴ srov. POSPÍŠIL, C. V. *Teologie služby*. s. 17.

⁹⁵ DOLEŽEL, J. Biblické kořeny sociální práce. in MARTÍNEK, M. a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. s. 65

⁹⁶ *Bible*, Jan 13,34-35; srov. Jak 4,11

⁹⁷ ŠMERDA, H. *Křesťanská charita v běhu věků*. s. 39

⁹⁸ *Bible*, 1 Jan 4, 20

⁹⁹ ŠMERDA, H. *Křesťanská charita v běhu věků*. s. 34

¹⁰⁰ BOICE, J. M. *Základy křesťanské víry*, s. 416

¹⁰¹ srov. POSPÍŠIL, C. V. *Teologie služby*. s. 151

¹⁰² POSPÍŠIL, C. V. *Teologie služby*. s. 56

„V zrcadle, jímž je sám Mistr z Nazareta, tedy vidíme, že naše služba má být napodobováním Boha, napodobováním jeho služby, zjevováním jeho obrazu, zpřítomňováním jeho lásky. Tato služba je zároveň cestou našeho naplnění v Bohu, protože nás spodobuje se Stvořitelem a Spasitelem. Bůh není mimo naši službu, ale přímo v jejím srdci.“¹⁰³

Když sami sebe obětujeme ve službě, napodobujeme tím Krista, který se obětoval pro nás. Kristova oběť lásky je nám připomínána v eucharistii. „Eucharistie nás vtahuje do Ježíšova obětního úkonu. Nepřijímáme vtělený *Logos* pouze nějakým statickým způsobem, nýbrž jsme zahrnuti do dynamismu jeho sebedarování.“¹⁰⁴

„Církev může slavit a uctívat tajemství Krista přítomného v eucharistii proto, že Kristus se jí jako první darovat v oběti kříže.“¹⁰⁵

„*Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný. Vždyť Bůh neposlal svého Syna na svět, aby soudil, ale aby skrze něj byl svět spasen.*“¹⁰⁶

„Tato slova ukazují konečný důvod Božího daru. V eucharistii Ježíš nedává „něco“, ale dává sám sebe. Obětuje své tělo a prolévá svou krev. Tím dává celý svůj život a zjevuje původní zdroj této lásky.“¹⁰⁷ „Eucharistie, která se konkrétně neprojevuje láskou, je sama v sobě neúplná.“¹⁰⁸

„Když tedy prožíváme kontemplaci jako vnímání přítomnosti Trojjediného v našem životě a v naší službě, a to pak v nás probouzí úžas a díkyčinění, připodobňujeme se Synu, který je Díkyčiněním, je věčnou Eucharistií, na níž smíme mít jako věřící a kontemplativně činní lidé opravdový podíl.“¹⁰⁹

„Nyní ale musíme věnovat pozornost dalšímu prvku lásky, neboť „mystika“ této svátosti má sociální charakter, je tomu tak proto, že ve svátostném společenství – přijímání jsem sjednocen s Pánem i se všemi ostatními, kdo ho přijímají: „*Protože je jeden chléb, jsme my mnozí jedno tělo, neboť všichni máme podíl na jednom chlebu.*“¹¹⁰“, vyznává apoštol Pavel.

Sjednocení s Kristem je současně sjednocením se všemi těmi, jímž se daruje. Krista nelze mít výhradně pro sebe, mohu mu náležet jedině ve spojení s těmi, kdo mu patří

¹⁰³ POSPÍŠIL, C. V. *Teologie služby*. s. 64

¹⁰⁴ BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*, čl. 13

¹⁰⁵ BENEDIKT XVI. *Sacramentum Caritatis*, s. 19

¹⁰⁶ *Bible*, Jan 3,16-17

¹⁰⁷ BENEDIKT XVI. *Sacramentum Caritatis*, s. 12

¹⁰⁸ BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*, čl. 14

¹⁰⁹ POSPÍŠIL, C. V. *Teologie služby*. s. 65

¹¹⁰ *Bible*, 1 Kor 10, 17

nebo mu patřit budou. Společenství – přijímání mne vyvádí ze mne samého k Němu, a proto také směrem k jednotě se všemi křesťany. Stáváme se „jedním tělem“, jsme spojeni v jednu jedinou existenci. Láska k Bohu a láska k bližnímu jsou nyní opravdu sjednoceny.“¹¹¹

„Bůh se učinil viditelným, protože v Synu můžeme spatřovat Otce. (...) Vychází nám stále znovu v ústrety skrze lidi, v nichž je patrný; skrze své slovo, ve svátostech, především pak v Eucharistii. Při liturgii církve, v její modlitbě, v živé komunitě věřících zakoušíme Boží lásku, vnímáme jeho přítomnost a učíme se ji tímto způsobem také uznávat v naší každodennosti. On si nás zamiloval jako první a neustále nás miluje jako první.“¹¹²

„Bůh nám nechce darovat v první řadě něco, to by bylo příliš málo, on nám chce i prostřednictvím naší služby darovat sebe sama (srov. Lk 11,13).“¹¹³

¹¹¹ BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*, čl. 14

¹¹² BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*, čl. 17

¹¹³ POSPÍŠIL, C. V. *Teologie služby*. s. 65

4. Srovnání konkrétních denominací

Poslední kapitolu věnuji srovnání postoje k pomoci potřebným v dokumentech vybraných denominací. Jsou jimi Bratrská jednota baptistů, Církev bratrská a Římskokatolická církev.

Za dokumenty budu v této práci považovat všechny písemné materiály vydané církví, církevním představitelem nebo organizací zřízenou církví (charita, diakonie a jejich zařízení, VOŠ), včetně internetových stránek, kterými se prezentuje. Tento rozsah dokumentů jsem zvolila proto, že zejména dvě menší denominace nemají zpracované sociální učení církve a proto jsem využívala všech dostupných zdrojů informací a také proto, že k některým bodům srovnání jsou nejaktuálnější informace právě na internetových stránkách.

Na základě studia získaných dokumentů a informací jsem si stanovila kritéria srovnání. Kritéria jsem volila podle dostupnosti informací ve všech třech denominacích.

Kritéria:

1. Četnost a charakter dokumentů zabývajících se pomocí potřebným
2. Zdůvodnění pomoci potřebným
3. K čemu dokumenty a vyučování církve vedou
4. Jaké křesťanské postoje a principy zaujímá, definuje
5. Zda má v církvi pověřené zvláštní pracovníky pro pomoc potřebným
6. Možnosti vzdělávání v sociální oblasti na vlastních církevních VOŠ

4.1 Bratrská jednota baptistů

Bratrská jednota baptistů (dále BJB) byla v České republice založena roku 1919 s názvem Bratrská jednota Chelčického. Vznikla na základě misijního působení mezi především německy mluvícím obyvatelstvem. BJB je společenstvím baptistických sborů na území ČR, které se dobrovolně sdružily za účelem spolupráce v dohodnutých oblastech. Je členem Evropské baptistické federace i Světového svazu baptistů. Tato grémia napomáhají vzájemné informovanosti a spolupráci, nemají však charakter nadřízených orgánů.¹¹⁴

¹¹⁴ *Historie*. Dostupné na <http://www.archiv.bjb.cz/showpage.php?name=Historie>

1. Četnost a charakter dokumentů

K hodnocení Bratrské jednoty baptistů jsem měla k dispozici následující dokumenty: Ústava BJB, Základní řád sboru, Řád ordinované služby, Základní dokument BJB a Statut diakonie BJB.

BJB nemá žádné oficiální dokumenty, které by se podrobněji vyjadřovaly k diakonické práci. Využila jsem proto i internetové stránky - přestože nejsou dokumentem, BJB se jimi veřejně prezentuje a vzhledem k malému množství dokumentů k tématu diakonie jsem se snažila využít všechny dostupné zdroje informací.

2. Zdůvodnění pomoci potřebným

V dokumentech BJB jsem našla následující zdůvodnění pomoci potřebným: „Každý, kdo vyznává víru v Krista, je volán k učenictví a ke službě.“¹¹⁵ Tento výrok je doplněn veršem z 1. Korintským 12,12, který mluví o církvi jako o tělu Kristově, které má různé údy k rozličným službám. Jedná se zde o různé služby a pomoc potřebným je jedna z nich¹¹⁶.

Podobný odkaz, také pouze na obecné rovině, se vyskytuje i v Základním řádu sboru. Ten zmiňuje to, že „Ježíš Kristus udílí prostřednictvím Ducha svatého potřebná obdarování k jejímu životu i službě.“¹¹⁷

3. K čemu vede

Učení BJB se projevuje v praxi především na rovině poskytování sociálních služeb v několika zařízeních, které sdružuje Diakonie BJB. Jsou jimi: Unie Kompas ve Zlíně, Pro Vás v Olomouci, Filadelfia v Blansku, Jaspis v Kroměříži, Lano v Šumperku a VOŠ Dorkas v Olomouci.

Ve svých dokumentech se kladně vyjadřuje ke spolupráci s ostatními církvemi a spolupráci s jinými organizacemi, zejména dobročinnými. Nijak nekonkretizuje, zda by měly tyto organizace být křesťanské či nikoli, což vytváří prostor i pro spolupráci s necírkevními organizacemi. Mezi poslání Diakonie BJB patří také podporovat a koordinovat sociální práci v církvi a případnou zahraniční pomoc.¹¹⁸

¹¹⁵ *Řád ordinované služby*, čl. 1

¹¹⁶ *Bible*, 1 Kor 12,28

¹¹⁷ *Základní řád sboru BJB*, § 1

¹¹⁸ *Statut Diakonie Bratrské jednoty baptistů v České republice*, čl. 2

4. Jaké křesťanské postoje a principy zaujímá

Tyto hodnoty a principy nejsou vyjádřeny v žádných dokumentech, ale prezentuje je na svých stránkách Unie Kompas.¹¹⁹ Jsou jimi:

- láska k bližnímu
- pomoc člověku v nouzi
- podpora tradiční rodiny
- zodpovědnost člověka za jeho vlastní život, která vychází z osobní svobody
- naděje, pomoc a přátelství

5. Ustanovení zvláštních pracovníků pro pomoc potřebným v církvi

Za základní okruhy činnosti uvádí BJB: život v odpovědném obcenství, veřejná bohoslužebná shromáždění, biblická a teologická výuka dětí, čekatelů členství (katechumenů) a členů sboru, otevřená i širší veřejnosti, evangelizační a diakonská aktivita, pastorece.¹²⁰ Na základě toho si ustanovuje pro různé okruhy pověřené pracovníky: kazatele, učitele, starší sboru, diakony apod., podle svých podmínek a potřeb. „Každý člen sboru se podle svého obdarování a svých možností podílí na této činnosti a spoluodpovídá za oddělení a pověření jednotlivých pracovníků.“¹²¹

Zvláštní pověření, ordinaci má vyhrazenou především pro duchovního vůdce sboru – kazatele, ale umožňuje ordinovat i diakona.

6. Možnosti vzdělávání v sociální oblasti na církevních VOŠ

Mezi členy Diakonie BJB patří i VOŠ Dorkas, která nabízí ke studiu vzdělávací program Sociální a diakonická práce, s možností doplnění bakalářského titulu na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, nebo Evangelické teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.¹²²

4.2 Církev bratrská

Počátky Církve bratrské (dále CB) spadají do let 1860 – 1880, kdy v oblasti východních Čech proběhlo lidové probuzení. To v roce 1868 vedlo k založení sboru první Svobodné evangelické církve české v Bystrém v Orlických horách. Následně přibyl v Praze sbor Svobodné církve reformované, který byl ovocem působení amerických kongregačních

¹¹⁹ Zóna. Dostupné na <http://www.zonaklub.cz/o-nas>

¹²⁰ Základní řád sboru BJB, § 2

¹²¹ Základní řád sboru BJB, § 4

¹²² VOŠ Dorkas. Dostupné na <http://www.dorkas.cz/index.php?art=bakalar>

misionářů z Bostonu. K ustavení nové církve došlo 3. 6. 1880 v Praze. Obě církve se spojily do jediné Svobodné církve reformované, která dále rostla. Zaměřovala se zvláště na péči o sirotky, o staré lidi, o mravně narušené dívky a na diakonskou službu nemocným. Rozvíjela také duchovní službu mládeži.¹²³

1. Četnost a charakter dokumentů

U Církve bratrské jsem se opět potýkala s nedostatkem dokumentů. Na můj dotaz mi ThDr. Pavel Černý, Th.D. odpověděl: „Myslím, že vaše téma je přesně tam, kde máme určitý nedostatek. Nemáme dost zřetelně formulováno sociální učení církve. Na druhou stranu vždy k našim důrazům toto učení patřilo.“¹²⁴

Vycházím tedy z následujících dokumentů: Ústava, vyznání a řád CB; Zásady CB, Pastýřský list „Pamatujme na potřebné“ z listopadu 2011 a Teologická stanoviska a doporučení Rady CB a Studijního odboru. CB se hlásí k mezinárodnímu dokumentu, kterým je „Lausannský závazek“ z roku 1974.

S laskavým svolením ThDr. Pavla Černého, Th.D. budu citovat jeho dvě přednášky. První byla přednesena v listopadu 2011 na Evangelikální teologické konferenci a nese název "Církev jako komunita milosti a milosrdenství", druhá byla přednesena v rámci výuky na ETS pod názvem "Holistická misie".

Čerpala jsem i informace z internetových stránek Diakonie CB a ETS.

2. Zdůvodnění pomoci potřebným

V učení CB můžeme najít bohatý zdroj důvodů k pomoci potřebným. Prvním a zásadním motivem je láska Boha Otce (Jan 15,9; 17,18; 20,21).¹²⁵ „Bůh se stará o chudé a hladové, cizince, vdovy a sirotky. Odsuzuje útlak a tyranii a vyzývá ke spravedlnosti.“¹²⁶

Jako důvod uvádí i to, že máme „být světlem a solí světa (Mt 5,13n) skrze svou službu lidem v hmotné a mravní bídě“.¹²⁷ Dalším důvodem je samotná štědrost Boží: máme být štědrí, jako Bůh je štědrý k nám (2K 8,9; 9,11)¹²⁸ a důvodem je

¹²³ KOŠTÁL, M. KUBOVÝ, J. MICHAL, J. a kol. *Sto let ve službě evangelia*. s. 23

¹²⁴ ČERNÝ, P. Re: Dokumenty CB [online]. osobní e-mail ze dne 29. 2. 2012

¹²⁵ ČERNÝ, P. *Holistická misie – vztah evangelizace a sociální akce*, s. 4

¹²⁶ ČERNÝ, P. *Holistická misie – vztah evangelizace a sociální akce*, s. 4

¹²⁷ *Ústava, Vyznání víry a Řád Církve bratrské*. hlava II., odst. 10

¹²⁸ FAJFR, D. *Pamatujme na potřebné*. [online]

i milosrdenství, které je především Boží vlastností: „péče o chudé a projevy milosrdenství patří k podstatě křesťanství (Mt 25,34-40).¹²⁹

Pomáhat potřebným je také přímý Ježíšův pokyn (Lk 10,36-37; Mt 9,12-13)¹³⁰ a příklad jeho života „V jeho službě bylo nerozdělitelné spojení evangelizace a služby milosrdenství. V konkrétním činu znázorňoval Boží lásku, kterou hlásal. (Sk 10,38)“¹³¹ „Jestliže se Boží slovo stalo viditelné, potom naše slova se také musí stát viditelná. Nemůžeme věrohodně zvěstovat Boží lásku, pokud ji nebudeme také žít v praxi. Je zapotřebí, abychom vstoupili do sociální reality a sdíleli se v utrpení a zápasech lidí. V tomto bodě se naše činy stávají kázáním.“¹³² Na našich skutcích má být vidět víra, jak píše ve svém listu Jakub, jinak je naše víra mrtvá (Jak 2,14-26).¹³³

Jako důvod pro ustanovení diakonů a zřízení Diakonie CB slouží příklad apoštolů, který je popsán v knize Skutků (Sk 6,3), vlastnosti takových služebníků pak popisuje apoštol Pavel (1Tim 3,1-13).¹³⁴

3. K čemu vede

Dokumenty CB vedou k praktické pomoci bližním. Diakonie CB je zřizovatelem několika zařízení sociálních služeb a prevence sociálně patologických jevů. Jsou to Hrádek (sociální bydlení), Litvínov (mateřský klub Benjamínek), Most (Komunitní centrum, nízkoprahové zařízení pro děti a mládež), Praha 3 (Stacionář pro děti s kombinovaným postižením), Bethesda (domov pro seniory), Slunečnice (podpora samostatného bydlení osob s tělesným a kombinovaným postižením), Xaverov (chráněné bydlení).¹³⁵ Církev má sloužit bližním uvnitř i vně své komunity¹³⁶ (Gal 6,10, Ef 2,10).

Pavel Černý zmiňuje ve svých přednáškách ještě další rozměr sociálního působení: „Politická akce, která může být definována jako láska hledající spravedlnost pro utlačené, je legitimní aplikací biblického důrazu na praktické priority lásky.¹³⁷ Spása v Kristu osvobozuje člověka a komunitu církve k sociální akci, k boji za spravedlnost,

¹²⁹ ČERNÝ, P. *Církev jako komunita milosti a milosrdenství*

¹³⁰ ČERNÝ, P. *Církev jako komunita milosti a milosrdenství*

¹³¹ ČERNÝ, P. *Holistická misie – vztah evangelizace a sociální akce*, s. 5

¹³² ČERNÝ, P. *Holistická misie – vztah evangelizace a sociální akce*, s. 6

¹³³ *Lausannský závazek*, čl. 5

¹³⁴ *Teologická stanoviska a doporučení, Stanovisko k diakonické ordinaci*. s. 31

¹³⁵ Diakonie CB, dostupné z <http://www.cb.cz/diakonie>

¹³⁶ ČERNÝ, P. *Církev jako komunita milosti a milosrdenství*, s. 7

¹³⁷ ČERNÝ, P. *Holistická misie – vztah evangelizace a sociální akce*, s. 6

k zápasu proti korupci, vykořisťování, zneužívání lidí a proti mravní devastaci.¹³⁸ Sociální služba nestačí. Práce a dokonce třeba i agitace pro legislativní změnu je základním výrazem lásky k bližnímu.¹³⁹ Lidé se nemohou radovat ze svého lidství, pokud nejsou proměněny i sociální struktury.“¹⁴⁰

Také Lausannský závazek zmiňuje úsilí v oblasti politiky: „k naší křesťanské povinnosti patří evangelizace a společensko-politický zájem.“¹⁴¹

4. Jaké křesťanské postoje a principy zaujímá

V žádných dokumentech ani přednáškách jsem nenašla stanoveny konkrétní křesťanské postoje a principy, přestože jednotlivá zařízení zmiňují, že se podle nich řídí. Na stránkách Stacionáře pro děti s kombinovaným postižením je mezi základní dokumenty, podle kterých se řídí, jmenováno křesťanské Desatero¹⁴², dále jsem našla jen základní principy poskytování služby:¹⁴³

Individuální přístup

Respektování osobnosti

Respektování volby a potřeb

Princip partnerství

Rovný přístup

Naplnění duševních, duchovních i fyzických potřeb

Preferování podpory před péčí

Týmový způsob práce

Flexibilita

5. Ustanovení zvláštních pracovníků pro pomoc potřebným v církvi

„Můžeme hovořit o dvou ohniscích ordinované služby: Kázání Božího slova a diakonické službě. Obě tyto služby mají své pevné místo v misijním poslání církve a jsou zřetelně dosvědčeny Božím slovem.“ Církev bratrská ordinuje své kazatele a od roku 2005 umožňuje také ordinaci diákonů s celocírkevní působností.¹⁴⁴

¹³⁸ ČERNÝ, P. *Církev jako komunita milosti a milosrdenství*, s. 9

¹³⁹ ČERNÝ, P. *Holistická misie – vztah evangelizace a sociální akce*, s. 6

¹⁴⁰ ČERNÝ, P. *Církev jako komunita milosti a milosrdenství*, s. 8

¹⁴¹ *Lausannský závazek*, čl. 5

¹⁴² Stacionář pro děti s kombinovaným postižením, Dostupný na <http://www.cb.cz/praha3/stacionar/108>

¹⁴³ Stacionář pro děti s kombinovaným postižením, Dostupný na <http://www.cb.cz/praha3/stacionar/>

¹⁴⁴ *Teologická stanoviska a doporučení, Stanovisko k diakonické ordinaci*. s. 31

Místní sbor si volí staršovstvo, které má mimo jiné za úkol rozvíjet evangelizační a diakonickou službu a iniciovat vznik účelových zařízení.¹⁴⁵

6. Možnosti vzdělávání v sociální oblasti na církevních VOŠ

Evangelikální teologický seminář (dále ETS) nabízí studentům obory Pastorační a sociální práce a Sociální práce a sociální pedagogika.¹⁴⁶ ETS zajišťuje výuku bakalářského studijního programu na Evangelické teologické fakultě UK. Získání bakalářského titulu je možné studiem na Evangelické teologické fakultě UK, Teologické fakultě JU nebo Highland Theological College.¹⁴⁷

ETS pořádá kurzy pro veřejnost, téma dle nabídky – současně: Neziskový sektor v ČR, Vnitřní uzdravení, Opuštění jako nástroj pastorační práce.¹⁴⁸ Další možností, kterou ETS nabízí je Letní škola ETS, což jsou letní kurzy pro veřejnost, každý rok zaměřené na vybrané téma.

Kurz Sborový pracovník je program celoživotního vzdělávání pro současné i budoucí aktivní křesťany. Nejedná o akreditované studium, není tedy podmínkou konkrétní dosažené vzdělání (např. maturita).¹⁴⁹

4.3 Římskokatolická církev

Uspořádání Římskokatolické církve (dále ŘKC) je hierarchické. Nejde o mocenské, ale služební zaměření. To platí o římském papeži, který je nástupcem Petra, o biskupech jako nástupcích apoštolů, o kněžích a jáhnech. K církvi patří i řeholníci, kteří se svobodně a z lásky rozhodli stylem svého života vnášet do světa Kristovu chudobu, čistotu a poslušnost. Nejpočetnějším stavem v církvi jsou věřící laici. Jsou to všichni pokřtění, kteří nepatří do duchovenského a řeholního stavu. Církev jako Kristovo tělo je i pojítkem mezi živými a mrtvými všech dob, mezi svatými v nebi, dušemi v očistci a všemi, kdo žijí jako křesťané kdekoli na zemi.¹⁵⁰

¹⁴⁵ Ústava, Vyznání víry a Řád Církve bratrské., hlava IV. čl. 17

¹⁴⁶ ETS. Dostupné na <http://www.etspraha.cz/cs/applicant/article/36>

¹⁴⁷ ETS. Dostupné na <http://www.etspraha.cz/cs/applicant/article/132>

¹⁴⁸ ETS. Dostupné na http://www.etspraha.cz/cs/branches/public_courses ze dne 7. 3. 2012

¹⁴⁹ ETS. Dostupné na <http://www.etspraha.cz/cs/branches/sborovy-pracovnik>

¹⁵⁰ HRDLIČKA, J. *Církev ve světě*. [online]

1. Četnost a charakter dokumentů

Římskokatolická církev má v porovnání s Bratrskou jednotou baptistů a Církví bratrskou mnohem větší tradici a aparát, tudíž i větší množství rozsáhlých dokumentů týkajících se pomoci potřebným, má podrobně zpracované sociální učení církve. Zabývat se všemi dokumenty přesahuje možnosti této práce, proto jsem vybrala jen několik dokumentů, které nastíní srovnávané rozdíly.

V této práci využiji Kodex Charity ČR, Kompendium sociální nauky církve, budu citovat z encykliky *Deus Caritas est* a pastorální konstituci *Gaudium et spes*. Aktuální údaje zejména ke vzdělávání doplňuji z internetových stránek.

2. Zdůvodnění pomoci potřebným

Prvním důvodem je láska. Láska k Bohu a k bližnímu je první a největší přikázání. Písmo svaté nás učí, že lásku k Bohu nelze oddělovat od lásky k bližnímu: „Naplněním zákona je tedy láska“ (Řím 13,9-10; srov. 1 Jan 4,20).¹⁵¹ Láska k Bohu a láska k bližnímu jsou neoddělitelné, jsou jediným přikázáním. Obojí však žije z předcházející lásky Boha, jenž si nás zamiloval jako první.¹⁵² Jedině služba bližnímu otevírá mé oči vůči tomu, co Bůh koná pro mne, i vůči tomu, jak mne Bůh miluje.¹⁵³

„Zvláště v dnešní době máme naléhavou povinnost chovat se jako bližní vůbec ke každému člověku, a kdekoli se s ním potkáme, poskytnout mu účinnou službu.“¹⁵⁴

Na rozdíl od předchozích denominací vidí ve svých klientech trpící bratry a sestry a spojuje charitativní činnost se svátostí eucharistie. „V eucharistickém sjednocení je obsaženo jednak to, že jsme milováni, jednak to, že následně máme milovat ty druhé. Eucharistie, která se konkrétně neprojevuje láskou, je sama v sobě neúplná.“¹⁵⁵

3. K čemu vede

Charita ČR vede své pracovníky k profesionální pomoci a empatickému přístupu ke každému člověku bez rozdílu. Poskytuje sociální poradenství, služby sociální péče, služby sociální prevence i služby zdravotního charakteru. Charita ČR vychází ze zákona, ale nabízí i speciální služby, které nejsou v zákoně zakotvené. Takovým případem jsou hospice. Poskytuje také humanitární pomoc a pomáhá cizincům na území

¹⁵¹ *Gaudium et spes*. čl. 24

¹⁵² BENEDIKT XVI. *Deus caritas est* čl. 18

¹⁵³ BENEDIKT XVI. *Deus caritas est* čl. 18

¹⁵⁴ *Gaudium et spes*. čl. 27

¹⁵⁵ BENEDIKT XVI. *Deus caritas est* čl. 14

ČR, provozuje chráněné dílny a mateřská centra. Poskytuje služby jako jsou humanitární sklady oblečení, půjčovny kompenzačních pomůcek.¹⁵⁶ Její činnost je rozsáhlá, vyjmenovávat všechna zařízení zde proto nebudu; jejich seznam je možno najít na internetových stránkách.

Charita ovšem nezůstává jen u pomoci, za cíl si klade podněcovat samostatnost a schopnost svépomoci klienta.¹⁵⁷ „Charita nenahrazuje odpovědnost každého křesťana za sebe samotného a za službu bližním, ale podporuje ji.“¹⁵⁸

„Uplatňování lásky se neomezuje na almužnu, ale zahrnuje v sobě pozornost vůči společenskému a politickému rozměru problému chudoby.“¹⁵⁹ Charita ČR také usiluje o spravedlivější podmínky ve společnosti.¹⁶⁰

Charitní pomoc se nesmí nikdy ani přímo ani nepřímo stát prostředkem získávání nových věřících. „Křesťan ví, kdy je vhodná doba o Bohu mluvit a kdy je zase správné o Něm mlčet a nechat promlouvat pouze lásku.“¹⁶¹

Podstatu křesťanské a církevní charity utvářejí tyto následující prvky: Kromě odborné přípravy potřebují pracovníci především „formaci srdce“, protože jejich lásky k bližnímu je důsledek vyplývající z jejich víry, která se stává činnou v lásce. Proto mají být vedeni k onomu setkání s Bohem a Kristem, které by v nich probouzelo lásku a otevíralo jejich duši druhému. Charita přispívá k utváření lepšího světa tím, když koná dobro teď, osobně, se zanícením, všude, kde je možné a bez ohledu na stranické strategie a programy. Charita není prostředkem proselytismu, ale ví, že nejhlubším kořenem utrpení bývá nepřítomnost Boha; ví, že Bůh je láska a že se zpřítomňuje právě v okamžicích, v nichž se nekoná nic jiného, než láska. Členové mají být svým jednáním i slovem, mlčením i příkladem věrohodnými Kristovými svědky.¹⁶²

4. Jaké křesťanské postoje a principy zaujímá

V Kodexu Charity Česká republika jsou jasně definovány Zásady a hodnoty, které poskytují etické a strategické východisko její práce. Mezi zásady patří:

- důstojnost lidské osoby
- společné dobro

¹⁵⁶ Charita ČR. Dostupné na <http://www.charita.cz/cinnost-v-cr/>

¹⁵⁷ *Kodex Charity Česká republika*, Olomouc: Arcidiecézní charita. 2009. čl. 1.5

¹⁵⁸ *Kodex Charity Česká republika*, Olomouc: Arcidiecézní charita. 2009. čl. 1.6

¹⁵⁹ *Kompendium sociální nauky církve*, č. 184

¹⁶⁰ *Kodex Charity Česká republika*, Olomouc: Arcidiecézní charita. 2009. čl. 1.4

¹⁶¹ BENEDIKT XVI. *Deus caritas est* čl. 31

¹⁶² *Kodex Charity Česká republika*, Olomouc: Arcidiecézní charita. 2009. čl. 2

- solidarita
- subsidiarita
- kvalita

Hodnoty vyjadřuje slovy:

- pravda
- svoboda
- spravedlnost
- láska

Tento dokument vyjmenovává i odborné a osobnostní kvality pracovníků: profesní odbornost, lidskost (ve smyslu laskavého přístupu a pozornosti věnované druhému), odpovědnost, poctivost, dobré vztahy na pracovišti, vlastní aktivita a tvořivý přístup.

5. Ustanovení zvláštních služebníků pro pomoc potřebným v církvi

„Niterná povaha církve se vyjadřuje v trojím úkolu: zvěstování Božího slova (*kérygma* – *martyria*), slavení svátostí (*leitúrgia*), služba lásky – *caritas* (*diakonia*). Jedná se o úkoly, které se vzájemně podmiňují a které od sebe nelze oddělovat.“¹⁶³

Na rozdíl od BJB a CB má v ŘKC nejen jednotlivce soužící potřebným, ale celé řeholní řády a kongregace (např. Milosrdných sester sv. Vincence de Paul, Kongregace milosrdných sester Svatého Kříže, Salesiáni Dona Boska, apod.), které se soustřeďují na problematiku sociální péče a prevence sociálně patologických jevů.

Česká biskupská konference a diecézní biskupové mají na svém území za úkol organizovat díla sociálního charakteru.¹⁶⁴

Kodex Charity ČR vyjmenovává odborné a osobnostní kvality pracovníků: profesní odbornost, lidskost (ve smyslu laskavého přístupu a pozornosti věnované druhému), odpovědnost, poctivost, dobré vztahy na pracovišti, vlastní aktivita a tvořivý přístup.¹⁶⁵

6. Možnosti vzdělávání v sociální oblasti na církevních VOŠ

Jabok – Vyšší sociálně pedagogická a teologická škola byla zřízena Salesiánskou provincií Praha jako církevní organizace. VOŠ Jabok nabízí studijní obor Sociální

¹⁶³ BENEDIKT XVI. *Deus caritas est* čl. 25

¹⁶⁴ *Kodex Charity Česká republika*, Olomouc: Arcidiecézní charita. 2009. čl. 1.3

¹⁶⁵ *Kodex Charity Česká republika*, Olomouc: Arcidiecézní charita. 2009. čl. 3

pedagogika, ze kterého je možné pokračovat k dosažení bakalářského titulu na Evangelické teologické fakultě Univerzity Karlovy.¹⁶⁶

Od roku 2007 nabízí Jabok prostřednictvím svého Centra dalšího vzdělávání také řadu kurzů pokračujícího vzdělávání. Škola je držitelem akreditace MPSV ČR pro oblast celoživotního vzdělávání sociálních pracovníků a kvalifikačního vzdělávání pracovníků v sociálních službách a rovněž akreditace MŠMT ČR pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. Typické kurzy jsou jednodenní či dvoudenní a jejich širokou aktuální nabídku (koná se jich několik každý měsíc) najdete na internetových stránkách.¹⁶⁷

Caritas – Vyšší odborná škola sociální Olomouc nabízí dva sociálně zaměřené obory: Charitativní a sociální práce a Sociální a humanitární práce, návaznost studia umožnila Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci.¹⁶⁸

Součástí Caritas je Vzdělávací středisko, které nabízí vzdělávání především profesionálům, pracujícím v sociálních službách, ale také dobrovolníkům a zájemcům z řad odborné veřejnosti. Vzdělávací akce zahrnují širokou škálu kurzů a školení od jednodenních seminářů, přes několikadenní kurzy a výcviky, až po dlouhodobé výukové programy.¹⁶⁹

¹⁶⁶ VOŠ Jabok. Dostupné na <http://www.jabok.cz/>

¹⁶⁷ VOŠ Jabok. Dostupné na <http://www.jabok.cz/cs/cdv/prehled-kurzu>

¹⁶⁸ VOŠ Caritas. Dostupné na <http://www.caritas-vos.cz/>

¹⁶⁹ VOŠ Caritas. Dostupné na <http://www.caritas-vos.cz/moProjektyEU/0004/Default.aspx>

Závěr

Věřím, že všichni chceme sloužit Bohu tím nejlepším možným způsobem. Při studiu a psaní této práce jsem sama čerpala posilu, motivaci a objevovala nové možnosti pohledu na pomoc potřebnému člověku. Nejprve jsem si zformulovala jak křesťanství vede k pomoci potřebnému na obecné rovině. Poté jsem se věnovala teoretickému základu pomoci potřebným v jednotlivých denominacích.

V první kapitole jsem poukázala na to, že už ve Starém zákoně jsou v pomoci potřebným zachovány principy, které jsou podobné těm v současné sociální práci. Patří mezi ně zachování důstojnosti a hodnoty každého člověka a princip subsidiarity. Pomoc potřebným byla stanovena Zákonem, ve kterém byla postavena na rovinu kulticko-rituálních předpisů. Důležitým mezníkem ve vývoji pomoci potřebným je Boží vtělení v Ježíši Kristu. V něm byla zjevena pravá láska. Ježíš svým učením a činy šířil Boží království a spásu, která se projevovala v oblasti tělesné, duchovní, duševní i sociální. Ježíš vedl své následovníky k tomu, aby ho napodobovali. Proto i po Ježíšově nanebevzetí byla od počátku pomoc potřebným mezi aktivitami, které církev rozvíjela. Vedle kazatelů Božího slova byl zřízen úřad jáhna. Církev rozdělovala pomoc chudým, mezi sbory byly konány sbírky peněz, kladen byl důraz na péči o potřebné členy vlastní rodiny.

Kapitola druhá rozebírá praktické aspekty křesťanské víry, které pomáhajícímu pracovníkovi usnadňují jeho práci. Patří mezi ně osobní víra v Boží lásku, kterou křesťanský pracovník sám přijímá. Tato zkušenost mu umožňuje milovat druhé a v důsledku toho jim pomáhat. Láska má být nástrojem toho, aby se člověk stával sám sebou, nemanipuluje. Laskavá pomoc je svědectvím nevěřícímu světu. Každý člověk je Božím stvořením a byl stvořen k Božímu obrazu. V tom je jeho hodnota a velikost. Člověk jako stvoření je Bohu drahý. Kristus nás vyzývá, abychom se mu dali cele do služby. V něm můžeme čerpat posilu pro pomoc potřebným. Poznání Boha posiluje víru, úpadek vztahu k Bohu mění láskyplnou službu na plnění náboženské povinnosti. Pomáhající musí přijmout zodpovědnost za to, co je v jeho silách a ostatní nechat Bohu.

Třetí kapitola se blíže věnuje pomoci potřebným jako nedílné součásti církve. Církev nemůže bez služby potřebným existovat. Zjevuje tím Boží přítomnost ve světě a dává mu zakusit Boží lásku. Církev jako instituce však nenahrazuje odpovědnost jednotlivce k vykonávání dobrých skutků. Od počátků církve byla podle projevů milosrdenství a lásky posuzována příslušnost jednotlivce ke Kristu. V pomoci nemá

křesťan prosazovat sebe, ale nechat záři Boží lásku. Tak může svědčit i beze slov. Věřící může dávat sebe druhým proto, že Ježíš se daroval nám jako první. Připomínkou toho je eucharistie. Nejhlubší rovina pomoci bližním se nám odhaluje v Ježíšově tvrzení, že on sám je mezi námi přítomen v trpících a nepatrných. Tak se služba potřebným může stávat bohoslužbou.

V poslední čtvrté kapitole jsem zjišťovala teoretická východiska vybraných církví k pomáhající praxi na základě jejich vlastních dokumentů. Mezi vybrané církve jsem zařadila Bratrskou jednotu baptistů, Církev bratrskou a Římskokatolickou církev. Srovnání je poměrně obtížné a to zvláště v rámci bakalářské práce. Důvodem je rozdílný charakter uvedených církví a malé množství dokumentů menších církví. ŘKC má dlouhou tradici, dějiny a tvoří mezinárodní celek, BJB je také mezinárodně propojená i když volně, svazově; CB je církví našeho území i když s vazbami na evangelikální církve ve světě. Liší se i počtem věřících – a obecně lze říci, že menší počet příslušníků jakékoliv organizace má za následek zpravidla menší počet dokumentů.

Na základě dostupných materiálů jsem došla k následujícím závěrům. V teoretických východiscích nejsou žádné zásadní rozdíly. Ve zdůvodnění pomoci potřebným se odvolávají na Boží lásku, přikázání lásky k Bohu a k bližnímu, Ježíšův příklad a příkaz, na církve jako tělo Kristovo, kde si jednotlivé údy mají navzájem sloužit. Víra má být vidět na skutcích. ŘKC pak navíc zdůrazňuje pohled na trpící jako na bratry a sestry, s pomocí druhým spojuje svátost eucharistie. V praxi se pak učení projevuje především na rovině sociálních služeb a podpoře klienta ke svépomoci, církve jsou otevřené mezidenominační spolupráci i spolupráci s necírkevními dobročinnými organizacemi. ŘKC a CB zmiňují i usilování o změnu společenských struktur. Jasně stanovené křesťanské postoje, hodnoty a zásady má stanoveny pouze ŘKC v Kodexu Charity ČR. Všechny církve mají možnost ustanovit zvláštní pracovníky pro pomoc potřebným. Nejvíce se zde odlišuje ŘKC, která má zřízeny celé řeholní řády a kongregace, zatímco v CB a BJB se této práci věnují jednotlivci organizovaní Diakonií. Charita ČR má mnohem více zařízení a rozvíjí aktivity i na mezinárodní úrovni.

To, že v pomoci potřebným nejsou mezi církvemi zásadní rozdíly a je v ní tedy velký ekumenický potenciál zmiňuje i C. V. Pospíšil: „Konečně je nutno poznamenat, že charita a diakonie má ve všech křesťanských církvích totožný nebo velmi podobný

základ. Jestliže na poli teorie se křesťanské církve v lecčems vzájemně odlišují, pak v oblasti praxe křesťanské lásky by je nemělo rozdělovat v podstatě nic.“¹⁷⁰

Popsat podstatu křesťanského postoje v pomoci potřebným je mnohem hlubší problematika, než jakou může obsáhnout bakalářská práce. Rovněž porovnání teoretického základu pro praxi církví by si zasloužilo rozsáhlejší bádání. Zvláště v ŘKC jsem využila jen minimum dokumentů. Podrobnější a rozsáhlejší studie by jistě odhalila další zajímavosti. Přesto věřím, že se mi podařilo najít a popsat některé nové souvislosti na odpovídající úrovni bakalářské práce.

Práci zakončím citátem C. V. Pospíšila: „Proto právě v teologii více než kde jinde platí, že pravda se nevlastní, ale že se jí slouží a že pravda se nazírá a adoruje. Nejde o to, abychom se zmocňovali tajemství, ale abychom se jím nechali proměňovat.“¹⁷¹

¹⁷⁰ POSPÍŠIL, C. V. *Teologie služby*. s. 7-8

¹⁷¹ POSPÍŠIL, C. V. *Teologie služby*. s. 28

Seznam použitých zdrojů

BOICE, J. M. *Základy křesťanské víry. Jednosvazková systematická teologie.* přel. PALÁT, M. Praha: Návrat domů, 1999. ISBN 80-7255-005-5

Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona: Ekumenický překlad. Podle ekumenického vydání z r. 1985. Praha: Ekumenická rada církví v ČSSR, 1989.

CONGAP, Y. *Za církvev sloužící a chudou.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995. ISBN 80-7192-006-1

HAYESOVÁ, N. *Základy sociální psychologie.* 2. vyd. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-415-X

KOŠŤÁL, M. KUBOVÝ, J. MICHAL, J. a kol. *Sto let ve službě evangelia.* Praha: Rada Církve bratrské, 1981.

MARTÍNEK, M. a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky.* b.m.: Jabok, 2008. ISBN 978-80-904137-2-6

MINIRTH, F. a kol. *Jak překonat vyhoření.* Praha: Návrat domů, 2011. ISBN 978-80-7255-252-8

NOVOTNÝ, A. *Biblický slovník.* II. zcela přepracované a rozšířené vydání. 1. díl. Praha: Kalich, 1951-1956

OPATRNÝ, M. LEHNER, M. a kol. *Teorie a praxe charitativní práce.* b.m.: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, 2010 ISBN 978-80-7394-214-4

POSPÍŠIL, C. V. *Teologie služby.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. ISBN 80-7192-748-1

ŠMERDA, H. *Křesťanská charita v běhu věků (od počátků do doby vrcholného středověku s přihlédnutím k situaci na jižní Moravě)*. Středoevropské dějiny sv. 3; České Budějovice: Jih, 2010. ISBN 978-80-86266-39-8

TROBISCHOVÁ, I. *Radost být ženou*. b.m.: b.n. (samizdatové vydání)

Dokumenty:

BENEDIKT XVI. *Deus caritas est: encyklika nejvyššího pontifika Benedikta XVI. biskupům, kněžím a jáhnům, Bohu zasvěceným osobám a všem věřícím laikům o křesťanské lásce*. 3., revid. vyd.; Praha : Paulínky, 2006. ISBN 80-86949-03-6

BENEDIKT XVI. *Sacramentum Caritatis: Posynodální apoštolská exhortace Svatého Otce Benedikta XVI. biskupům, kněžím, zasvěceným osobám a věřícím laikům o eucharistii - pramenu a vrcholu života a poslání církve*. Praha: Paulínky, 2007. ISBN 978-80-8694-32-1

ČERNÝ, P. *Církev jako komunita milosti a milosrdenství*. b.m. 2011. nepublikovaná přednáška.

ČERNÝ, P. Re: *Dokumenty CB*. [elektronická pošta] Message to: Noemi Hejzlarová. 29. února 2012 [cit. 2. března 2012] osobní komunikace, citováno se svolením autora.

ČERNÝ, P. *Holistická misie – vztah evangelizace a sociální akce*. Praha: 2011. nepublikovaná přednáška.

FAJFR, D. *Pamatujme na potřebné*. [online] publikováno 6. prosince 2011 [cit. 15. prosince 2011] dostupné na <http://portal.cb.cz/2011-pastyrsky-list-sborum-cirkve-bratske>

Gaudium et spes. [online] [cit. 29. února 2012] dostupné na http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat_ii_const_19651207_gaudium-et-spes_cs.html

Kodex Charity Česká republika, Olomouc: Arcidiecézní charita, 2009.

Kompendium sociální nauky církve. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-7195-014-1

Lausannský závazek. [online] vydán 1974 [cit. 29. února 2012] dostupné na <http://portal.cb.cz/lausannsky-zavazek>

Řád ordinované služby. [online] [cit. 27. února 2012] dostupné na http://www.archiv.bjb.cz/storage/Rad_ordinovane_sluzby.pdf

Statut Diakonie Bratrské jednoty baptistů v České republice. [online] [cit. 27. února 2012] dostupné na <http://www.diakonie.bjb.cz/>

Teologická stanoviska a doporučení. [online] vydala: Rada CB a Studijní odbor. [cit. 29. února 2012] dostupné z <http://portal.cb.cz/zakladni-dokumenty-cirkve-bratske>

Ústava, Vyznání víry a Řád Církve bratrské. [online] Bratislava: 2011 [cit. 29. února 2012] dostupné na <http://portal.cb.cz/zakladni-dokumenty-cirkve-bratske>

Základní řád sboru BJB. [online] [cit. 27. února 2012] dostupné na http://www.archiv.bjb.cz/storage/Zakladni_rad_sboru_BJB.pdf

Internetové stránky:

Bratrská jednota baptistů v České republice [online]. [cit. 27. 2. 2012]. Dostupné na www: <http://www.archiv.bjb.cz>.

Caritas – Vyšší odborná škola sociální Olomouc [online]. Olomouc: VOŠ Caritas, [cit. 25. února 2012]. Dostupné na <http://www.caritas-vos.cz/>.

Církev bratrská [online]. Praha: Církev bratrská, [cit. 20. února 2012]. Dostupné na www: <http://portal.cb.cz>.

Diakonie CB [online]. Praha: Diakonie CB, [cit. 20. února 2012]. Dostupné na www: <http://www.cb.cz/diakonie>.

Evangelikální teologický seminář [online]. Praha: ETS vyšší odborná škola teologická a sociální, [cit. 20. února 2012]. Dostupné na www: <http://www.etspraha.cz/cs>.

HRDLIČKA, J. *Církev ve světě*. [online]. Katolická církev v České republice, © 2012 [cit. 27. února 2012]. Dostupné na www: <http://www.cirkev.cz/cirkev-ve-svete>.

Charita Česká republika [online]. Praha: Charita Česká republika, © 2012 [cit. 27. února 2012]. Dostupné na www: <http://www.charita.cz/cinnost-v-cr>.

Jabok – Vyšší odborná škola sociálně pedagogická a teologická [online]. Praha: VOŠ Jabok, [cit. 27. února 2012]. Dostupné na <http://www.jabok.cz>.

Vyšší odborná škola sociální a teologická Dorkas [online]. Olomouc: VOŠ Dorkas, [cit. 27. února 2012]. Dostupné na www: <http://www.dorkas.cz>.

Zóna – klub pro děti a mládež [online]. Olomouc: Zóna, [cit. 25. února 2012]. Dostupné na www: <http://www.zonaklub.cz/o-nas>.

Seznam příloh

Příloha I.	Srovnání – shrnutí v tabulce
Příloha II.	Slib diakonické ordinace v CB

Příloha I.

Srovnání – shrnutí v tabulce

Kritérium	BJB	CB	ŘKC
1. Četnost a charakter dokumentů	<ul style="list-style-type: none"> - Ústava - Základní řád sboru - Řád ordinované služby - Základní dokument - Statut diakonie - web 	<ul style="list-style-type: none"> - Ústava, vyznání a řád - Zásady CB - Pastýřský list - Stanovisko k diakonické ordinaci - Lausannský závazek - přednáška na ETK - přednáška na ETS - web 	<ul style="list-style-type: none"> - Kodex kanonického práva - Kodex Charity ČR - encykliky - Kompendium soc. nauky církve - web
2. Zdůvodnění pomoci potřebným	<ul style="list-style-type: none"> - každý křesťan je volán ke službě - Duch svatý dává potřebná obdarování ke službě. 	<ul style="list-style-type: none"> - být světlem a solí světa - ustanovení diakonů ve skutečích - máme být štědrí, jako Bůh je štědrý k nám - víra bez skutků je mrtvá - péče o chudé a projev milosrdenství patří k podstatě křesťanství - přímý Ježíšův pokyn a příklad jeho života - láska Boha Otce k nám - Bůh se stará o potřebné a vyzývá ke spravedlnosti - zviditelnění Božího slova a lásky ve světě 	<ul style="list-style-type: none"> - láska k Bohu a k bližnímu je první a největší přikázání, lásku k Bohu nelze oddělovat od lásky k bližnímu - naplněním zákona je láska - máme povinnost chovat se jako bližní ke každému člověku - Eucharistie se projevuje láskou, je v ní obsaženo, že jsme milováni a máme milovat - služba bližnímu otevírá mé oči vůči tomu, co Bůh koná pro mne, i vůči tomu, jak mne Bůh miluje - Bůh si nás zamiloval jako první
3. K čemu vede	<ul style="list-style-type: none"> - sociální služby - sociální poradenství - prevence sociálně patologických jevů - spolupráce s ostatními církvemi - spolupráce s jinými organizacemi, zejména dobročinnými - podpora a koordinace sociální práce v církvi - koordinace případné zahraniční pomoci 	<ul style="list-style-type: none"> - službě bližním uvnitř i vně své komunity - spása v Kristu osvobozuje člověka a komunitu církve k sociální akci - sociální služby - sociální poradenství - prevence sociálně patologických jevů - k evangelizaci a společensko-politickému zájmu - politická akce, která může být definována jako láska hledající spravedlnost pro utlačené - podpora samostatnosti, aktivního života a zodpovědného rozhodování 	<ul style="list-style-type: none"> - sociální poradenství - služby sociální péče - služby sociální prevence - služby zdravotního charakteru - účinná pomoc - podněcovat samostatnost a schopnost svépomoci - empatický a profesionální přístup ze strany pracovníků - úsilí o spravedlivější podmínky ve společnosti - pozornost vůči společenskému a politickému rozměru problému chudoby

<p>4. Jaké křesťanské postoje a principy zaujímá</p>	<ul style="list-style-type: none"> - láska k bližnímu - pomoc člověku v nouzi - podpora tradiční rodiny - zodpovědnost člověka za jeho vlastní život, které vychází z osobní svobody - naděje, pomoc a přátelství 	<ul style="list-style-type: none"> - křesťanské Desatero - individuální přístup - respektování osobnosti - respektování volby a potřeb - rovný přístup - naplňování duševních, duchovních i fyzických potřeb - preferování podpory před péčí - týmový způsob práce 	<p>Zásady:</p> <ul style="list-style-type: none"> - důstojnost lidské osoby - společné dobro - solidarita - subsidiarita - kvalita <p>Hodnoty:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pravda - svoboda - spravedlnost - láska
<p>5. Ustanovení zvláštních služebníků pro pomoc potřebným</p>	<ul style="list-style-type: none"> - volba diakonů pro jednotlivý sbor s možností ordinace - volba a ordinace kazatele - možnost ustanovení učitele, starších sboru, diakonů apod. 	<ul style="list-style-type: none"> - ordinace celocírkevních diakonů - ordinace kazatele - starší sboru 	<ul style="list-style-type: none"> - biskupové - řeholní řády a kongregace
<p>6. Možnost vzdělávání v sociální oblasti na církevních VOŠ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - VOŠ Dorkas (sociální a diakonická práce), návaznost TF JCU, ETF UK 	<ul style="list-style-type: none"> - ETS (pastorační a sociální práce, sociální práce a sociální pedagogika), návaznost ETF UK - kurzy pro veřejnost, Letní škola ETS 	<ul style="list-style-type: none"> - VOŠ Jabok (sociální pedagogika), návaznost ETF UK - VOŠ Caritas (charitativní a sociální práce, sociální a humanitární práce), návaznost CMTF UP - kurzy pro veřejnost na Jaboku i Caritas v rámci specializovaného centra

Příloha II.

Slib diakonické ordinace v CB

(Shromáždění před diakonickým slibem povstane.)

Milý bratře (Milá sestro),

Byl(a) jsi navržen(a) a potvrzen(a) k diakonické službě v rámci misijní služby Církve bratrské. Církev rozpoznala tvé obdarování a potvrzuje tě v této odpovědné službě. Církev bratrská v duchu biblických textů vidí důležitost služby sociální, evangelizační a pastorační, které od apoštolské doby konaly osoby plné Ducha svatého a moudrosti, jak čteme v knize Skutků apoštolských (Sk 6,3-6; 8,26-40). Kristovo evangelium má být vždy doprovázeno činy živé víry, které jsou vysvětlením evangelia a zpřítomněním služby lásky našeho Pána Ježíše Krista.

Od prvních stran Starého zákona se setkáváme se skutečností Božího zájmu o celého člověka, včetně jeho potřeb těla. Náš Pán a Spasitel se také vždy zajímal nejen o stav duše, ale také o lidské zápasy, které souvisely s lidskou nouzí v různých oblastech. Ptám se tě před Pánem Bohem a církví, zda chceš sloužit svému Pánu cílevědomou a věrnou diakonickou službou. Je-li tomu tak, odpověz slovy:

S pomocí Boží slibuji.

Slibuješ, že se při vykonávání diakonické služby budeš řídit Božím slovem, že budeš usilovat o plnost Ducha svatého po vzoru prvních diákonů v Jeruzalémě, respektovat vedení svého sboru a společně s církví usilovat o naplnění svěřeného poslání?

Jestliže tak slibuješ, odpověz: Ano.

My jako církev děkujeme Pánu Bohu za tebe a slibujeme, že tě budeme v této službě podpírat. Pán Bůh tě vystroj a zmocni ke slavnému úkolu kristovské služby v dnešním světě!¹⁷²

¹⁷² *Ústava, Vyznání a Řád Církve bratrské.* s. 74-75

Abstrakt

HEJZLAROVÁ, N. *Sociální práce jako důsledek křesťanského postoje*. České Budějovice 2012. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie. Vedoucí práce A. Kříšťan.

Klíčová slova: charita, diakonie, pomoc potřebným, křesťanský postoj, láska k bližnímu, služba Bohu

Bakalářská práce nejprve nahlíží pomoc potřebným v Písmu svatém. Uvádí víru jako východisko křesťanské pomoci potřebným. Zdrojem síly pro tuto práci je Boží láska, která dává hodnotu každému člověku. Protože Bůh miluje člověka a dokázal mu svoji lásku na kříži, může člověk milovat i sám sebe a svého bližního. Skrze pomoc potřebným pak dává zakusit Boží lásku světu. Služba bližnímu je i službou Bohu, který se sjednocuje s potřebnými. Popisuje pomoc potřebným jako nedílnou součást církve a jako skutek, který je kritériem pravé víry. Na základě vybraných církevních dokumentů pak srovnává pojetí pomoci potřebným v Bratrské jednotě baptistů, Církvi bratrské a Římskokatolické církvi.

Abstract

Social Work as the Consequence of a Christian Attitude

Key words: charity, diacony, helping the needy, christian attitude, love to a neighbour, service to God

This Bachelor's thesis looks first at the subject of helping the needy in the Holy Scriptures. It presents faith as the base for Christian assistance to the needy. The source of strength for this work is God's love, which gives worth to every human being. Since God loves man, and proved this love on the cross, man can love both himself and those around him. Through assistance to the needy, the world can have a taste of God's love. Service to our neighbors is also service to God, who identifies Himself with the needy. The thesis describes helping the needy as an inseparable component of the Church, and as a criterion of true faith. It then compares the approaches of the Baptist Union, the Evangelical Brethren Church, and of the Roman Catholic Church, with regards to helping the needy, based on selected church documents.